

Nr 73.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till familjebidragsförordning; given Stockholms slott den 15 februari 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordning).

GUSTAF.

Allan Vougt.

F ö r s l a g
till
Förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m.
(familjebidragsförordning).

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

1 mom. Bestämmelserna i denna förordning skola, i den omfattning och under de villkor, som i förordningen sägs, äga tillämpning beträffande värnpliktiga, som enligt värnpliktslagen inkallas till tjänstgöring.

Med värnpliktig avses den som avlönas enligt för värnpliktig gällande grunder.

2 mom. Vad i 20 § stadgas skall gälla allenast, när krigsavlöningsreglementet äger tillämpning; Konungen äger dock förordna, att bestämmelserna i 20 §, i vad de avse långtidslön, skola äga tillämpning under tid, då värnpliktiga äro inkallade jämlikt 27 § 2 mom. värnpliktslagen.

3 mom. Konungen äger föreskriva, att under tid, då värnpliktiga äro inkallade enligt 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. värnpliktslagen, bestämmelserna i denna förordning skola, med de inskränkningar som finnas påkallade, äga tillämpning jämväl å krigsfrivilliga och annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten.

Konungen må jämväl förordna, att medlemmar av frivillig försvarsorganisation, däri inbegripet hemvärnet, under tid, då de enligt i kommandoväg meddelade bestämmelser deltaga i utbildningskurs eller övning, skola, i den omfattning och under de villkor Konungen föreskriver, äga åtnjuta familjebidrag.

4 mom. Vid krig eller eljest under särskilda förhållanden äger Konungen föreskriva, att visst stadgande i denna förordning tills vidare icke skall äga tillämpning.

2 §.

1 mom. Värnpliktig är i enlighet med vad nedan stadgas berättigad till familjebidrag, i den mån behov därav prövas föreligga, samt till hemortslön.

Familjebidrag utgår kontant såsom familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag; dock må, i den ordning Konungen föreskriver, kunna bestämmas, att familjebidrag skall helt eller delvis utgå in natura. Hemortslön utgår kontant såsom befälslön och långtidslön.

2 mom. Annat familjebidrag än bostadsbidrag må ej utgå för person, som efter ansökan åtnjuter utrymningshjälp.

3 mom. Om rätt till familjebidrag för den som under militärtjänstgöring ådragit sig kroppsskada är särskilt stadgat.

3 §.

Såsom medlem av den värnpliktiges familj anses enligt denna förordning en var av följande personer, nämligen:

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som stå under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans fränskilda hustru, en var under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och *dels* att antingen den värnpliktige före tjänstgöringens början i väsentlig mån bidrog till vederbörandes underhåll eller det eljest kan antagas, att han skulle hava i väsentlig mån bidragit till underhållet, om tjänstgöringen ej mellankommit; samt

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete.

Annan den värnpliktiges anhörig än i a) och b) härovan sägs samt husföreståndarinna i andra fall än som avses i c) må, när synnerliga skäl därtill äro, efter särskilt medgivande enligt vad i 39 § stadgas jämställas med familjemedlem.

4 §.

I denna förordning avsedda ärenden skola å kommunens vägnar handläggas av en familjebidragsnämnd.

Konungen förordnar viss myndighet att öva tillsyn å förordningens tillämpning (tillsynsmyndigheten).

Om familjepenning och bostadsbidrag.

5 §.

I samband med värnpliktigs tjänstgöring utgår, där ej annat följer av 14 och 17 §§, familjepenning och bostadsbidrag enligt här nedan i 6—13 §§ meddelade bestämmelser.

I fråga om den värnpliktiges och familjemedlems inkomst under tiden för tjänstgöringen skola vid behovsprövningen tillämpas de föreskrifter om avdrag med hänsyn till sådan inkomst som jämlikt 7 och 12 §§ meddelas av Konungen.

6 §.

1 mom. Familjepenning utgår med högst så stort belopp för dag, som för en var av nedan angivna ortsgrupper upptages i följande tariff:

Ortsgrupp	1	2	3
	För hustru och fränskild hustru ävensom — där- est värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbets- oförmögen — för annan familjemedlem, som före- står hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år kronor	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1 kronor	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1 kronor
I	2: 75	1: 40	1: 10
II	3: —	1: 65	1: 20
III	3: 25	1: 90	1: 30

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepening till värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå enligt kolumn 1 i tariffen, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

2 mom. Familjepening utgår efter den ortsgрупп, till vilken den kommun är att hänföra, som enligt vad i 27 § stadgas skall utgiva beloppet. I fråga om kommunernas hänförande till ortsgрупп skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen.

3 mom. Där Konungen i fråga om ort, vilken gränsar till ort i högre ortsgрупп, jämlikt 6 § 3 mom. första stycket lagen om folkpensionering förordnat om förhöjning av tilläggspension till pensionstagare, vilken är mantalskriven inom visst intill gränsen liggande område, skall familjepening, som enligt vad i 27 § stadgas skall utgivas av den kommun, inom vilken området är beläget, förhöjas med hälften av skillnaden mellan familjepeningen i kommunen i den högre ortsgруппen och familjepeningen i den kommun, inom vilken området är beläget.

7 §.

1 mom. För familjemedlem, som avses i 3 § a), utgår familjepening med i 6 § angivna belopp efter avdrag för den värnpliktiges och familjemedlems inkomst under tiden för tjänstgöringen enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen.

Om beräkning av familjepening till värnpliktig, som fullgör tjänstgöring efter eget åtagande, meddelar Konungen närmare föreskrifter.

2 mom. För familjemedlem, som avses i 3 § b), bestämes familjepeningen enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen. Familjepeningen må ej fastställas till högre belopp än i 6 § sägs och må ej heller överstiga värdet av det bidrag till ifrågavarande familjemedlems underhåll, som den värnpliktige lämnat före tjänstgöringens början eller eljest kan antagas skola hava lämnat, därest tjänstgöringen ej mellankommit.

8 §.

För husföreståndarinna bestämes familjepeningens belopp med hänsyn till den värnpliktiges behov av bidrag för att under tiden för tjänstgöringen

kunna behålla eller anställa husföreståndarinna. Där särskilda skäl därtill föranleda, må dock vid behovsprövningen bestämmelserna i 7 § 2 mom. eller med stöd av nämnda lagrum givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning. Familjepeningen må ej fastställas till högre belopp än i 6 § anges.

9 §.

1 mom. Sammanbor den värnpliktige med familjemedlem utgår, under beaktande av vad i 12 § sägs, bostadsbidrag för bestridande av kostnaderna för den värnpliktiges och familjemedlemmens bostad. Därest den värnpliktige vid tiden för tjänstgöringens början icke sammanbodde med familjemedlemmen, må bostadsbidrag utgå endast när synnerliga skäl därtill äro.

2 mom. I andra fall än i 1 mom. sägs må bostadsbidrag beviljas endast i den mån den värnpliktige eljest skulle nödgas avstå från bostad och avståendet skulle för honom medföra betydande ekonomisk olägenhet eller han vid utryckningen icke skulle hava tillgång till lämplig bostad samt avsaknaden härav skulle för honom medföra avsevärda svårigheter. Sådant bostadsbidrag må dock ej utan tillsynsmyndighetens medgivande utgå till värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd).

3 mom. Bostadsbidrag må ej utan tillsynsmyndighetens medgivande beviljas för mer än en bostad. Där så prövas skäligt må Konungen såsom villkor för erhållande av bostadsbidrag föreskriva, att viss del av bostaden skall utan ersättning upplåtas för krigsmaktens eller civilförsvarets behov eller för annat allmänt ändamål.

10 §.

Särskilt bostadsbidrag må beviljas till nödiga kostnader för uppvärmning av bostad, för vilken bostadsbidrag må utgå.

11 §.

1 mom. Föreligga giltiga skäl för ombyte av bostad, må värnpliktig, som är berättigad till bostadsbidrag enligt vad i 9 § sägs, tillerkännas bostadsbidrag för flyttningskostnader.

Värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd), må dock icke utan tillsynsmyndighetens medgivande tillerkännas bostadsbidrag för flyttning till dyrare bostad eller för flyttning till annan ort. Till annan värnpliktig må bidrag till kostnader för förflyttning till annan ort beviljas allenast enligt de närmare anvisningar, som meddelas av tillsynsmyndigheten.

2 mom. Värnpliktig må erhålla bostadsbidrag till kostnaderna för förvaring under tjänstgöringen av möbler och andra nödiga lösören, som tillhöra den värnpliktige eller, därest den värnpliktige är berättigad till bostadsbidrag enligt 9 § 1 mom., där avsedd familjemedlem.

12 §.

1 mom. Bidraget för bostad åt familjemedlem, som avses i 3 § a), bestämmes, med beaktande av vad i 3 mom. sägs, till ett belopp, motsvarande kostnaderna för den bostad, den värnpliktige innehade å inryckningsdagen,

däri inberäknat kostnader för uppvärmning, med avdrag för den värnpliktiges och familjemedlems inkomst under tiden för tjänstgöringen enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen.

Om beräkning av bostadsbidrag till värnpliktig, som fullgör tjänstgöring efter eget åtagande, meddelar Konungen närmare föreskrifter.

2 mom. Beträffande bostadsbidrag i annat fall än i 1 mom. sägs bestämmes bidragets belopp efter prövning av föreliggande behov enligt de närmare föreskrifter, som Konungen meddelar.

3 mom. Vid bestämmande av kostnaderna för bostad enligt denna paragraf skall skälig hänsyn tagas till behovet av bostad samt till den värnpliktiges och hans hustrus bundenhet av hyresavtal eller andra åtaganden för bostadsbehovets tillgodoseende. Då fråga är om bostad i den värnpliktige eller hans hustru tillhörig fastighet, må bostadsbidrag ej beviljas med högre belopp än som motsvarar bostadens hyresvärde med tillägg för bränsle-kostnader.

Därest ombyte av bostad skett efter inryckningsdagen, skall hänsyn tagas till kostnaderna för den nya bostaden, om dessa äro lägre än för den förra bostaden eller eljest giltiga skäl förelegat för ombytet av bostad.

I fråga om värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd), må vid bestämmandet av bostadsbidrag enligt denna paragraf hänsyn icke tagas till större bostadskostnad än som svarar mot hyran å orten för bostad om ett rum och kök, där ej i särskilt fall tillsynsmyndigheten medger, att bostadsbidraget bestämmes med hänsyn till hyran å orten för bostad om två rum och kök.

13 §.

1 mom. Familjepenning utgår från och med inryckningsdagen till och med dagen för tjänstgöringens upphörande (utryckningsdagen). Har tjänstgöringen varat minst trettio dagar, skall bidrag utgå för ytterligare fem dagar; dock att till värnpliktig, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, endast må utgå bidrag för resdagar utöver in- och utryckningsdagar.

Bostadsbidrag för bostad i den värnpliktige eller hans hustru tillhörig fastighet samt bostadsbidrag jämlikt 10 § utgår, beräknat för tjänstgöringsdag, under tiden från och med inryckningsdagen till och med dagen för tjänstgöringens upphörande. Bostadsbidrag i annat fall än nu sagts utgår till gäldande av utgifter, vilka förfalla från och med inställelsedagen, och uppbäres, där ej Konungen annorlunda förordnar, till och med utgången av den månad, under vilken tjänstgöringen upphört, dock att om bostadsbidrag jämlikt 9 § kommer att till beloppet understiga det bidrag, som skulle hava utgått, därest detsamma beräknats för tjänstgöringsdag, skillnaden utgår vid tjänstgöringens slut.

Om särskilda skäl därtill föranleda, må familjepenning utgå för högst tjugu dagar och bostadsbidrag för högst trettio dagar utöver den i första stycket stadgade tid, därvid dock i fråga om bostadsbidraget skall gälla att, därest sådant bidrag utgått för längre tid än som motsvarar den värnplikti-

ges tjänstgöring, det överskjutande antalet dagar skall medräknas i den tid, för vilken förlängt bidrag beviljas. Vad sålunda stadgats skall dock i fråga om värnpliktig, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, äga tillämpning allenast därest tjänstgöringen upphört tidigare än som vid tjänstgöringens början kunde förutsättas.

För tid, under vilken värnpliktig åtnjuter tidsbegränsad ledighet utan krigslön (penningbidrag), må familjepenning och bostadsbidrag ej utgå; dock att, om särskilda skäl äro för handen, familjepenning må beviljas högst till och med tjugonde dagen samt bostadsbidrag högst till och med trettionde dagen efter ledighetens början.

2 mom. Storleken av familjepenning och bostadsbidrag enligt 1 mom. tredje och fjärde styckena bestämmas med hänsyn till föreliggande behov.

3 mom. Om den värnpliktige avlidit, utgå familjepenning och bostadsbidrag till och med månaden näst efter den under vilken dödsfallet blivit kunnigt. Lika med tjänstgöring anses krigsfångenskap. Har den värnpliktige anmälts såsom saknad och är ej uppenbart, att han rymt, må ock bidraget tills vidare utgå.

Om näringsbidrag.

14 §.

1 mom. Där Konungen ej annorlunda förordnar, må värnpliktig, som driver näring eller rörelse, i stället för familjepenning och bostadsbidrag erhålla näringsbidrag till bestridande av avlöningskostnader, som uppkomma till följd av att särskild arbetskraft måste anlitas för att under den värnpliktiges tjänstgöring helt eller delvis ersätta honom. Vad nu sagts skall gälla jämväl för det fall, att den värnpliktige är anställd i näring eller rörelse, som innehaves av hans hustru. Näringsbidrag som nu sagts må ej utan tillsynsmyndighetens medgivande utgå till värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd).

2 mom. Näringsbidrag enligt denna paragraf må ej beviljas med mindre det måste antagas, att förutsättningar äro för handen för näringens eller rörelsens fortsatta drivande.

3 mom. Bidrag må icke utgå till avlönande av den värnpliktiges hustru eller hans barn eller adoptivbarn under sexton år. Huruvida näringsbidrag må avse avlönande av annan den värnpliktige närstående än nu sagts skall bero på prövning i varje särskilt fall.

4 mom. Bidrag må utgå med högst tio kronor för dag. Vid bestämmande av bidragets storlek skall hänsyn tagas till det genomsnittliga normala driftsöverskott företaget kan beräknas lämna under den värnpliktiges tjänstgöring och dennes möjligheter att av inkomsterna från företaget bidraga till den anlitade arbetskraftens avlönande.

15 §.

Därest hinder möter mot näringens eller rörelsens fortsatta bedrivande under den värnpliktiges tjänstgöring men förutsättningar finnas för näringens

eller rörelsens återupptagande efter tjänstgöringens slut, kan, då synnerliga skäl föreligga, särskilt bidrag beviljas för bestridande under tjänstgöringen av utgifter, som prövas nödvändiga för att näringen eller rörelsen skall kunna av den värnpliktige efter tjänstgöringens slut återupptagas. Näringsbidrag som nu sagts må ej utan tillsynsmyndighetens medgivande utgå till värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd).

Näringsbidrag enligt denna paragraf må beviljas med högst etthundra kronor för månad. Utan tillsynsmyndighetens medgivande må sådant bidrag icke beviljas med belopp, som tillsammans med utgående familjepening och bostadsbidrag överstiger trehundra kronor i månaden.

16 §.

Med avseende å tid, för vilken näringsbidrag må utgå, skall vad i 13 § stadgas i fråga om familjepening äga motsvarande tillämpning.

17 §.

Den, som uppbär näringsbidrag jämlikt 14 §, äger ej erhålla annat slag av familjebidrag än sjukbidrag och begravningsbidrag. Vid valet mellan de bidragsformer, som kunna ifrågakomma, skall, om förutsättningar för beviljande av näringsbidrag jämlikt 14 § äro för handen, denna form av bidrag äga företräde framför familjepening och bostadsbidrag.

Om sjukbidrag.

18 §.

Prövas i anledning av familjemedlems sjukdom behov av bidrag vara för handen för bestridande av kostnader för erforderlig vård ävensom transport till och från läkare eller vårdanstalt, må sjukbidrag kunna tillerkännas den värnpliktige med högst det belopp, vartill dessa kostnader uppgå. Är fråga om familjemedlem, som avses i 3 § b) eller c), må dock sjukbidrag utgå allenast i den mån skäl föreligger till antagande, att den värnpliktige, därest tjänstgöringen ej mellankommit, skulle hava bidragit till kostnaderna. Med avseende å den tid, för vilken sjukbidrag må utgå, skall vad i 13 § är stadgat beträffande familjepening äga motsvarande tillämpning.

Om begravningsbidrag.

19 §.

Har familjemedlem, som avses i 3 § a), avlidit och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet uppbära familjepening för familjemedlemmen eller åtnjöt den värnpliktige vid nämnda tidpunkt näringsbidrag som i 14 § sägs, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. Sådant bidrag utgår med tvåhundrafemtio kronor för hustru och med etthundrafemtio kronor för barn eller adoptivbarn.

Om hemortslön.

20 §.

1 mom. Befälslön utgår, där ej Konungen annorlunda förordnar, till värnpliklig, vilken innehar någon av nedan angivna tjänstegrader eller motsvarande tjänsteställning, med för dag räknat följande belopp:

	Kronor
Korporal, konstapel, musikkorporal, musikkonstapel	0: 50
Furir, musikfurir	1: —
Överfurir, högbåtsman	1: 25
Sergeant, musiksergeant, underofficer av 2. graden, flaggkorporal, flaggkadett	1: 50
Fänrik, fanjunkare, musikfanjunkare, styckjunkare, musikstyckjunkare, flaggunderofficer	2: —
Löjtnant	2: 50
Kapten, ryttmästare	3: —
Major, kommandörkapten av 2. graden	3: 50

2 mom. Långtidslön utgår, där ej Konungen annorlunda förordnar, till värnpliklig, oberoende av tjänstegrad eller tjänsteställning, efter en tjänstgöringstid om sammanlagt nittio dagar med en krona om dagen.

Sedan tjänstgöringen varat trehundra sextio dagar utgår en krona 50 öre om dagen och efter femhundra fyrtio dagar två kronor om dagen. Vid beräkning av nämnda tjänstgöringstid må endast komma i betraktande den tid, under vilken den värnpliktige efter tidpunkt, som Konungen bestämmer, mot åtnjutande av värnpliktigs avlöningsförmåner fullgjort honom åliggande tjänstgöring enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 i 1936 års värnpliktslag eller enligt 28 § 1 mom. i 1941 års värnpliktslag eller tjänstgöring efter eget åtagande, i sistnämnda fall dock endast om tjänstgöringen fullgjorts vid förband, organiserat av den myndighet, vid vilken den värnpliktige är truppregistrerad, eller vad gäller värnpliklig, som är truppregistrerad vid central myndighet, enligt av Konungen i kommandoväg meddelade föreskrifter. Med tjänstgöring vid eget förband likställes i nämnda avseende kommendering till skola eller utbildningskurs, som är gemensam för flera förband. Har den värnpliktige innehaft anställning över stat, såsom officer, underofficer eller underbefäl i krigsmaktens reserver, såsom i fredstid konstituerad landstormsofficer eller såsom i fredstid till officers eller underofficers tjänsteställning konstituerad (förordnad) medlem av frivilliga automobilkåren, sjövärnskåren eller svenska röda korsets frivilliga sjukvårdstrupper, skall vid beräkning av tjänstgöringstiden hänsyn tagas även till tjänstgöring, som han under sådan anställning fullgjort efter tidpunkt, som Konungen bestämmer.

3 mom. Vad i 2 mom. stadgas skall icke äga tillämpning med mindre den värnpliktige — utöver den i samma moment omförmälda tjänstgöringen — fullgjort värnpliktstjänstgöring under sammanlagt trehundra sextio dagar, därest han hänförs till årsklass 1940 eller 1941 eller årsgrupp 1941 eller inskrivits efter år 1941, samt i annat fall under sammanlagt etthundraåttio da-

gar, dock att nämnda tjänstgöringstider skola förlängas med etthundratjugu dagar för vapenfri värnpliktig.

Tjänstgöring som i första stycket av detta moment sägs, anses i förevarande hänseende såsom helt fullgjord, därest den värnpliktige tidigare blivit i vederbörlig ordning helt eller delvis befriad från dylik tjänstgöring eller frikallad från värnpliktens fullgörande eller ock enligt för honom gällande bestämmelser haft att fullgöra tjänstgöring under kortare tid än i samma stycke sägs.

Vad i 2 mom. sägs skall ej heller äga tillämpning å sådan värnpliktig, vilken undergår utbildning för vinnande av fast anställning vid krigsmakten, såvitt avser tid efter det han förordnats (konstituerats) till högre tjänstegrad än furirs eller tilldelats motsvarande högre tjänsteklass.

4 mom. Den, som blivit berättigad till långtidslön, skall, där ej Konungen annorlunda förordnar, under krigstjänstgöring, som han därefter, mot åtnjutande av värnpliktigs avlöningsförmåner, fullgör efter eget åtagande eller såsom krigsfrivillig efter värnpliktens upphörande, vara bibehållen vid sin rätt till långtidslön.

5 mom. I fråga om rätt till hemortslön för tid, varunder tjänstgöring ej fullgöres, skall gälla följande.

a) Vid ledighet på grund av sjukdom samt vid annan krigsledighet bibehålles rätt till hemortslön, i den mån vederbörande under ledigheten äger uppbära krigslön.

b) Vid undergående av arreststraff bibehålles rätt till hemortslön.

c) Under krigsfångenskap och internering hos främmande makt bibehålles rätt till hemortslön.

d) Vid uteblivande utan känd anledning från tjänstgöring bibehålles rätt till hemortslön till och med den dag, då två månader förflutit från det vederbörande anmäls såsom saknad, under förutsättning att vederbörande omedelbart före uteblivandet hade familjemedlem och åtnjöt familjepenning eller näringsbidrag, som i 14 § sägs.

Konungen äger bestämma, i vad mån befälslön må utgå till avliden värnpliktigs dödsbo under viss tid efter dödsfallet.

Om skyldighet att taga arbete.

21 §.

1 mom. När skäl därtill äro, må Konungen såsom villkor för erhållande av familjebidrag stadga skyldighet för familjemedlem att i enlighet med de föreskrifter, Konungen utfärdar, hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete i den mån sådant erbjudes. Underlåter familjemedlem att fullgöra sålunda stadgad skyldighet gäller, att familjepenning eller sjukbidrag ej må utgå för familjemedlemmen samt att bostads- eller näringsbidrag må efter vad som finnes skäligt nedsättas eller ock indragas.

2 mom. Skyldighet, som i 1 mom. sägs, skall icke avse familjemedlem, som är oförmögen till arbete eller innehar arbete, varigenom han erhåller

full sysselsättning. Såsom sådant arbete skall anses vård om minderåriga eller sjuka familjemedlemmar samt pågående utbildning, vilken icke skäligen bör avbrytas.

3 mom. Om vad som förstås med lämpligt arbete gäller vad därom stadgas i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

22 §.

Om värnpliktigs familjemedlem utan giltig anledning lämnar arbetsanställning, äger familjebidragsnämnd nedsätta familjebidraget efter vad som prövas skäligt eller ock indraga bidraget.

Om familjebidragsnämnd.

23 §.

Kommun skall antingen inrätta särskild familjebidragsnämnd eller ock uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidragsnämnd.

24 §.

1 mom. Särskild familjebidragsnämnd utses av dem, som i allmänhet utöva kommunens beslutanderätt, samt består av tre eller fem ledamöter. Jämte ledamöterna utses suppleanter till lika antal. Därvid bestämmes tillika, i vilken ordning suppleanterna skola inkallas. Vid val av ledamöter och suppleanter skall tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden. Därjämte skall beaktas stadgandet i 26 § 1 mom. andra punkten.

2 mom. Uppdraget att vara ledamot av familjebidragsnämnden gäller för fyra år. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställs fyllnadsval; och skall den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstår.

25 §.

1 mom. Ledamot eller suppleant i särskild familjebidragsnämnd må ej vara:

- a) den, som icke uppnått tjugutre års ålder;
- b) den, som icke råder över sig och sitt gods.

2 mom. Ledamot eller suppleant i särskild familjebidragsnämnd må kunna avsäga sig uppdraget:

- a) om han icke är boende inom kommunen;
- b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;
- c) om han efter fyra års tjänstgöring såsom ledamot i nämnden är i tur att därifrån avgå;
- d) om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av den väljande myndigheten godkännes.

26 §.

1 mom. Särskild familjebidragsnämnd utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Endera av ordföranden och vice ordföranden skall vara icke krigstjänstskyldig person. Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att bevista sammanträde, utses ordförande för tillfället.

2 mom. Består nämnden av fem ledamöter, må ärende ej av nämnden företagas till avgörande, där ej minst tre ledamöter eller suppleanter äro tillstädes samt, för det fall att de närvarande äro allenast tre, dessa tillika äro om beslutet ense. Består nämnden av tre ledamöter, må ärende icke företagas till avgörande, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter äro tillstädes. Vid val inom nämnden så ock vid tillsättande av tjänstebefattning sker omröstning med slutna sedlar, där så begäres, och skilje lotten mellan dem, som erhållit lika antal röster. I övrigt verkställles omröstning öppet, och blive den mening gällande, varom de flesta röstande sig förena. Äro vid öppen omröstning rösterna på vardera sidan lika många, gälle den mening, som biträdades av ordföranden.

Vid nämndens sammanträde skall föras protokoll, vars riktighet granskas senast vid nästa ordinarie sammanträde. Nämnden äger att, där sådant av behovet påkallas, uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter eller suppleanter, som närvarit vid sammanträdet, att verkställa denna granskning.

3 mom. Nämnden skall på lämpligt sätt tillkännagiva, varest och på vilka tider till nämnden ställda ansökningar eller andra handlingar mottagas.

Om familjebidragens bestridande m. m.

27 §.

Skyldigheten att utgiva familjebidrag och hemortslön åligger kommun, varest den värnpliktige å inryckningsdagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantalsskrivas. Var den värnpliktige nämnda dag bosatt utom riket, ankommer betalningsskyldigheten på Stockholms stad.

Om den värnpliktige efter inryckningsdagen flyttar från en kommun inom riket till annan eller från utrikes ort till annan kommun inom riket än Stockholm, skall betalningsskyldigheten övergå å inflyttningsskommunen från och med kalendermånaden näst efter den, under vilken flyttningen där anmäldes av utflyttningsskommunen (Stockholms stad), eller, om familjebidrag ej förut åtnjutits, från och med den dag, då ansökan om sådant bidrag gjordes i inflyttningsskommunen. Betalningsskyldigheten för flyttningsskostnader skall dock åvila utflyttningsskommunen (Stockholms stad), om den värnpliktige vid tiden för flyttningen åtnjuter familjebidrag.

28 §.

1 mom. Kommun, varest den värnpliktige å inryckningsdagen hade sin bostad, är, i avbidan på att annan kommun slutgiltigt åläggas betalningsskyldighet jämlikt 27 § för den värnpliktige tillkommande familjebidrag, skyldig

att förskjuta familjebidrag, vartill den värnpliktige är berättigad. Familjepenning, som förskjutes enligt detta moment, skall bestämmas efter ortsgrupp I.

2 mom. Har i följd av stadgandet i 27 § andra stycket skyldigheten att utgiva familjebidrag övergått från en kommun till annan, åligger det likväl utflyttningkommunen (Stockholms stad) att förskjuta bidraget till dess meddelande erhållits från inflyttningkommunen att familjebidrag där fastställts, eller ock upplysning vunnits, att vederbörande familjemedlem oaktat honom meddelat föreläggande underlåtit att där göra ansökan om familjebidrag.

3 mom. Vad kommun enligt 1 och 2 mom. förskjutit må sökas åter av den kommun, som betalningsskyldigheten enligt 27 § åligger. Sådant anspråk prövas i händelse av tvist av länsstyrelsen i det län, varest den kommun är belägen mot vilken anspråket riktas. Är sådan talan rörande viss värnpliktig beroende på länsstyrelses eller högre myndighets prövning, må talan rörande samme värnpliktige ej väckas hos annan myndighet.

29 §.

Kommun, som enligt 27 § utgivit familjebidrag, äger av staten erhålla gottgörelse, för familjepenning avseende familjemedlem, som i 3 § a) sägs, ävensom för begravningsbidrag med hela utgivna beloppet, för näringsbidrag jämlikt 14 § med nittiofem procent av bidraget, för bostadsbidrag med nittio procent av bidraget, för näringsbidrag jämlikt 15 § och sjukbidrag med åttio procent av utgivet belopp samt för familjepenning i annat fall än ovan sagts med sjuttio procent av utgivet belopp; dock att vad Stockholms stad på grund av stadgandet i 27 § utgivit till värnpliktig, bosatt utom riket, skall i sin helhet återgäldas av staten. För hemortslönens hela belopp utgår gottgörelse av staten.

Då särskilda skäl därtill föranleda, må Konungen för visst fall medgiva högre statsbidrag än i första stycket sägs.

30 §.

Kommun är berättigad att av statsverket erhålla förskott å statsbidraget enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar.

31 §.

Åsidosätter familjebidragsnämnd vid fullgörandet av sitt uppdrag i denna förordning eller eljest meddelade bestämmelser, må tillsynsmyndigheten kunna besluta, att statsbidrag icke vidare eller i minskad omfattning skall utgå.

Besvär m. m.

32 §.

Har familjebidragsnämnd med stöd av 21 eller 22 § förklarat familjemedlem förlustig rätten till familjebidrag eller nedsatt bidraget, skall beslutet ofördröjligen underställas tillsynsmyndighetens prövning; emellertid skall

nämndens beslut lända till efterrättelse, till dess tillsynsmyndigheten annorlunda förordnar.

33 §.

Över familjebidragsnämnds beslut rörande tillämpningen av denna förordning må klagan föras, då fråga är om tillämpningen av 21 eller 22 §, hos tillsynsmyndigheten och eljest hos länsstyrelsen. Klagan föres genom besvär, vilka skola hava inkommit till länsstyrelsen inom trettio dagar efter det klaganden erhöll del av beslutet. Skola besvären prövas av tillsynsmyndigheten, åligger det länsstyrelsen att till denna insända besvären. Familjebidragsnämnds beslut skall gå i verkställighet utan hinder av däröver anförda besvär.

Mot tillsynsmyndighetens beslut i ärende, som avses i denna förordning, må talan föras allenast i fall, som i 31 § sägs.

34 §.

Över länsstyrelses beslut rörande tillämpningen av denna förordning må klagan föras hos kammarrätten genom besvär, vilka skola hava inkommit till den länsstyrelse, som meddelat beslutet inom tid, som i 33 § sägs; och åligger det länsstyrelsen att jämte eget yttrande insända besvären till kammarrätten. Länsstyrelses beslut skall gå i verkställighet utan hinder av däröver anförda besvär.

Mot kammarrättens beslut må talan icke föras.

35 §.

Behörighet att fullfölja talan mot beslut i ärende, som avses i denna förordning, tillkommer värnpliktig, vars rätt beslutet rör, samt, i fråga om familjebidrag, jämväl familjemedlem, som av den värnpliktige angivits såsom betalningsmottagare för bidraget, ävensom, därest annan än den värnpliktige gjort ansökan om bidrag, sökanden.

Talan mot länsstyrelses beslut i ärende, som avses i denna förordning, och mot tillsynsmyndighetens beslut i fall, som avses i 31 §, må föras av kommun, vars rätt beslutet rör.

Särskilda bestämmelser.

36 §.

Rätt till familjebidrag enligt denna förordning kan icke överlåtas och må förty ej för gäld tagas i mät.

37 §.

Den, som i ansökan om familjebidrag lämnar medvetet oriktig uppgift, straffes med dagsböter, där ej gärningen enligt allmänna strafflagen är belagd med strängare straff. Böterna tillfalla kronan.

38 §.

Om familjebidrag uppburits med för högt belopp eller för längre tid än som vederbort, må i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp av därefter förfallande bidrag. Dylikt innehållande må dock äga rum endast under förutsättning att den felaktiga utbetalningen vållats av oriktig uppgift, som medvetet eller på grund av grov vårdslöshet lämnats av den värnpliktige eller annan som gjort ansökan om bidraget, eller av underlåtenhet att fullgöra stadgad anmälningsskyldighet i fråga om inträffade förändringar eller ock den värnpliktige eller familjemedlem, som var betalningsmottagare för bidraget, insett eller bort inse, att fel förelupit vid utbetalningen av bidraget. Vad nu stadgats skall äga motsvarande tillämpning med avseende å felaktigt utbetalad hemortslön.

39 §.

Sådant medgivande, som avses i 3 § andra stycket, 6 § 1 mom. andra stycket, 9 § 2 och 3 mom., 11 § 1 mom. andra stycket, 14 § 1 mom., 15 § första stycket eller 15 § andra stycket, lämnas av tillsynsmyndigheten på ansökan av familjebidragsnämnd. Medgivande lämnas för viss tid eller tills vidare. När skäl därtill äro, må medgivandet av tillsynsmyndigheten återkallas.

Har familjebidragsnämnd vägrat att hos tillsynsmyndigheten göra ansökan om medgivande, som avses i 3 § andra stycket, äger den värnpliktige ävensom sådan anhörig eller husföreståndarinna som där sägs göra ansökan direkt hos tillsynsmyndigheten. I övriga i första stycket avsedda fall tillkommer sådan rätt den värnpliktige samt familjemedlem, som av den värnpliktige angivits såsom betalningsmottagare för bidraget, ävensom, därest annan än den värnpliktige hos familjebidragsnämnd gjort ansökan om bidrag, sökanden.

Övergångsbestämmelser.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1946, dock att 20 § skall träda i kraft först den senare dag Konungen bestämmer. Krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 (nr 521) och fredsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 (nr 524) upphöra att gälla den 1 april 1946; dock att 20 § krigsfamiljebidragsförordningen skall äga fortsatt tillämpning för värnpliktig, som uppbär avlöning enligt krigsavlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278).

Värnpliktig, som den 1 april 1946 fullgör tjänstgöring, må, efter särskild ansökan, erhålla bostadsbidrag enligt 9 och 10 §§ jämväl för tiden före nämnda dag, under förutsättning att den enligt fredsfamiljebidragsförordningen utgående familjepeningen varit uppenbarligen otillräcklig för bostadskostnadens täckande; dock ej för längre tid tillbaka än från och med den 1 oktober 1945.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen samt t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Mossberg, anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, fråga om ny förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. samt anför därvid följande.

I. Gällande bestämmelser.

Gällande bestämmelser angående familjebidrag åt värnpliktiga äro i huvudsak ineffattade i två den 30 juni 1942 utfärdade förordningar jämte därtill anslutande kungörelser, nämligen *dels* krigsfamiljebidragsförordningen (SFS 1942: 521¹) jämte krigsfamiljebidragskungörelsen den 31 december 1942 (nr 984), *dels ock* fredsfamiljebidragsförordningen (SFS 1942: 524) jämte fredsfamiljebidragskungörelsen den 22 juni 1945 (nr 413).

Beträffande krigs- och fredsfamiljebidragsförordningarnas tillämpning gäller, att krigsfamiljebidragsförordningen i huvudsak är tillämplig å värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § 1 mom. värnpliktslagen, således beredskaps- eller krigstjänstgöring. Förordningen äger vidare, med undantag av bestämmelserna om hemortslön samt med de inskränkningar i övrigt, som av Konungen föreskrivas, tillämpning även å vissa värnpliktiga som fullgöra fredstjänstgöring, nämligen de som undergå befälsutbildning ävensom de som eljest det år de fylla 26 år eller senare fullgöra tjänstgöring enligt 27 § värnpliktslagen.

Fredsfamiljebidragsförordningen är tillämplig i den mån krigsfamiljebidragsförordningen icke skall tillämpas och avser därför främst de värnpliktiga, som i fredstid fullgöra sin första tjänstgöring.

Enär under beredskapstiden samtliga värnpliktiga inkallades jämlikt 28 § 1 mom. värnpliktslagen, voro alla under nämnda tid tjänstgörande värnpliktiga hänförliga under krigsfamiljebidragsförordningen. 1942 års fredsfamil-

¹ Ändrad genom SFS 1943: 125, 1944: 322 samt 1945: 764 och 834.

jebidragförordning trädde därför i tillämpning först vid försvarsberedskapens upphörande den 1 juli 1945. Enligt i samband därmed utfärdade övergångsbestämmelser (SFS 1945: 414) skall emellertid krigsfamiljebidragsförordningen fortfarande äga tillämpning å vissa personalkategorier, som enligt de i det föregående omförmälda bestämmelserna skulle vara underkastade fredsfamiljebidragsförordningen, främst värnpliktiga, som undergått efterbesiktning eller som hållas i tjänst för avveckling av försvarsberedskapen, ävensom vissa krigsfrivilliga.

I fråga om de ekonomiska förmåner, som kunna utgå, föreligger en avsevärd skillnad mellan krigs- och fredsfamiljebidragsförordningarna. Enligt den senare kan familjebidrag utgå allenast i två former, såsom familjepenning och såsom begravningsbidrag. Familjepenningen är avsedd för den värnpliktiges familjemedlemmars livsuppehälle, medan begravningsbidrag utgår till täckande av de särskilda behov, som uppkomma vid familjemedlems frånfälle.

Utöver nu angivna former av familjebidrag kunna enligt krigsfamiljebidragsförordningen medgivas vissa ytterligare förmåner, nämligen bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag. I vissa fall utgår även hemortslön. Bostadsbidrag utgår för beredande av bostad åt familjemedlem ävensom i visst fall för ensamstående värnpliktigs bostadskostnad. I stället för familjepenning och bostadsbidrag kan närings- eller rörelseidkare erhålla näringsbidrag för näringsens eller rörelsens upprätthållande. Näringsbidrag kan utgå jämväl för återupptagande av rörelse, som måst nedläggas under innehavarens militärtjänstgöring. Sistnämnda form av näringsbidrag utesluter icke familjepenning och bostadsbidrag. Näringsbidrag kan utgå såväl till familjeförsörjare som till ensamstående. Sjukbidrag utgår för täckande av de särskilda behov, som uppkomma vid familjemedlems sjukdom. Hemortslön slutligen utgår såsom befälslön och såsom långtidslön. Med hänsyn till de förmåner, som sålunda kunna utgå enligt krigsfamiljebidragsförordningen utöver de i fredsfamiljebidragsförordningen angivna, ha familjepenningens belopp i den förra förordningen fastställts till lägre belopp än i den senare.

Kostnaderna för familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen bestridas helt av statsmedel, medan däremot en mindre del av de enligt krigsfamiljebidragsförordningen utgående förmånerna bekostas av vederbörande hemortskommuner.

Samtliga former av familjebidrag — alltså icke hemortslön — utgå efter behovsprövning. Även beträffande prövningen av familjebidragens utbetalning skilja sig de båda familjebidragsförordningarnas bestämmelser från varandra. Enligt krigsfamiljebidragsförordningen prövas och avgöras frågor rörande familjebidrag och hemortslön av kommunala familjebidragsnämnder, vilka även ombesörja utbetalningen. Familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen fastställes däremot av vederbörande länsstyrelse. Ansökan om familjebidrag skall dock ingivas till i krigsfamiljebidragsförordningen avsedda familjebidragsnämnder, vilka skola avgiva yttrande över ansökningsen.

Familjebidragen utbetalas av den militära myndighet, som har att utbetala den värnpliktiges penningbidrag.

Enligt såväl krigs- som fredsfamiljebidragsförordningen skall viss myndighet, t i l l s y n s m y n d i g h e t, förordnas att utöva tillsyn å förordningarnas tillämpning. Såsom tillsynsmyndighet har förordnats statens arbetsmarknadskommision.

II. Allmän motivering.

Sedan fredsfamiljebidragsförordningen den 1 juli 1945 trätt i kraft, ha från olika håll framförts förslag om förbättrade familjebidragsförmåner för de värnpliktiga, som äro underkastade bestämmelserna i denna förordning, i första hand värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring. Sålunda har från kommunalt håll framförts förslag i sådan riktning. Även Sverges socialdemokratiska ungdomsförbund har, i skrivelse den 29 augusti 1945, gjort framställning i sådant syfte. Sedan statens arbetsmarknadskommision anmodats verkställa utredning i ärendet, har kommissionen i skrivelse den 19 december 1945 framlagt förslag till ny familjebidragsförordning, avsedd att tillämpas i såväl krig som fred.

Statens arbetsmarknadskommisions förslag.

Arbetsmarknadskommisionen har inledningsvis redogjort för tidigare behandling av frågan om familjebidragsförmåner i fredstid — härutinnan torde i huvudsak få hänvisas till handlingarna i ärendet — och sammanfattningsvis i anslutning härtill anfört, att gällande bestämmelser angående familjebidrag i fredstid gäve de värnpliktigas familjemedlemmar väsentligt bättre förmåner än dem, som utgått enligt de före det andra världskrigets utbrott gällande familjeunderstödsbestämmelserna. Detta förhållande uteslöte dock icke, att behov förefunnes av att tillgodose de värnpliktigas familjer bättre än som kunde ske inom ramen för den nu gällande fredsfamiljebidragsförordningen.

Kommisionen har framhållit, att erinringar mot fredsfamiljebidragsbestämmelserna uttalats från skilda håll, samt därom närmare anfört följande.

I skrivelser till kommissionen ha sålunda, bland andra, familjebidragsnämnderna i Halmstad och Jönköping framhållit, att enligt fredsfamiljebidragsförordningen utgående familjepenning ofta visat sig vara otillräcklig och att vid en fortsatt tillämpning av fredsfamiljebidragsbestämmelserna kommunerna måste genom bidrag från fattigvården eller i annan ordning träda emellan och lämna hjälp i de fall, då familjebidraget icke räcker för såväl det dagliga uppehållet som för bostadskostnaden eller då sjukdomsfall inträffar i familjen.

Själv har kommissionen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 juni 1945 angående övergång till fredsbestämmelser beträffande familjebidrag m. m. uttalat, att en övergång från krigs- till fredsfamiljebidragsbestämmelser måste komma att medföra svårigheter för åtskilliga värnpliktiga.

För egen del har kommissionen nu uttalat, att de mot fredsfamiljebidragsbestämmelserna sålunda gjorda erinringarna måste anses befogade. Nuvarande bestämmelser, vilka i stort sett anslöte sig till de före världskrigets utbrott gällande bestämmelserna om familjeunderstöd i fredstid, hade icke tillkommit under hänsynstagande till de numera ändrade förhållandena för de värnpliktiga. Det kunde sålunda erinras om följande.

Sedan de äldre familjebidragsbestämmelserna varit gällande, hade 1941 års värnpliktslag blivit antagen och trätt i kraft. Enligt denna lag ålåde det samtliga värnpliktiga att, oavsett försörjningsskyldighet mot anhöriga, fullgöra tjänstgöring i fredstid. Enligt den äldre värnpliktslagen hade däremot sådan värnpliktig, som hade försörjningsplikt mot nära anhörig, vilken vore av den värnpliktige väsentligen beroende för sin försörjning, blivit befriad från värnpliktens fullgörande i fredstid. Tjänstgöringstidens längd hade vidare avsevärt ökat för de värnpliktiga.

Det borde heller icke förbises, att värnpliktiga, vilka fullgjorde första tjänstgöring (motsvarande), numera i större utsträckning än tidigare hade ingått äktenskap, vilket syntes kunna förklaras av dels den goda tillgången på arbetsmöjligheter, dels tillkomsten av bosättningslån, dels ock den propaganda för tidiga äktenskap, som bedrivits under senare år.

Med hänsyn till angivna förhållanden finge anses, att den nuvarande fredsfamiljebidragsförordningen i många fall icke möjliggjorde att bevilja de värnpliktiga tillräckliga bidrag. En utbredd opinion inom landet syntes också kräva förbättrade familjebidrag till i fredstid inkallade yngre värnpliktiga. En dylik uppfattning hade kommit till uttryck dels genom hänvändelser till kommissionen, dels ock i pressuttalanden i anslutning till den av socialdemokratiska ungdomsförbundet gjorda framställningen.

Kommissionen har vidare anfört, att det också framställts erinringar mot den föreskrivna handläggningen av fredsfamiljebidragsärendena, vilken visat sig vara i hög grad omständlig och opraktisk, samt härom närmare anfört följande.

Enligt gällande bestämmelser skola de värnpliktiga (den som för värnpliktigs räkning ansöker om familjebidrag) ingiva ansökan till familjebidragsnämnden i den värnpliktiges hemort. Denna nämnd skall med eget yttrande översända ansökan till länsstyrelsen, som skall meddela beslut om bidrag, som skall utgå, och därefter expediera beslutet till truppregistreringsmyndigheten, vilken i sin tur har att överlämna beslutet till chefen för det kompani (motsv.), där den värnpliktige fullgör sin tjänstgöring. Kompanichefen har att varje gång utbetalning av familjebidrag skall verkställas göra utbetalningsrekvisition hos förbandets kassaförvaltning (ekonomikontor). För utbetalningarna gälla också särskilda kontroll- och revisionsföreskrifter. Vidare skola rapporter och anmälningar av olika slag översändas från militärmyndigheten till länsstyrelsen och från denna till familjebidragsnämnden. Redan anförda omständigheter göra att »utbetalningsapparaten» måste anses onödigt invecklad. Att så blivit förhållandet beror till en del därpå, att personalredovisningen vid förbanden blivit helt omlagd under beredskapsåren och att kompanichef eller motsvarande chef numera icke — såsom förr var fallet — äger att direkt från till hans förfogande ställda medel verkställa utbetalning av fastställt familjebidrag.

Från länsstyrelsehåll har framhållits, att länsstyrelsernas behovsprövning, trots att familjebidragsnämnd har att avgiva yttrande i varje ärende, av givna skäl måste bliva relativt schematisk.

Kommissionen har funnit de erinringar, som sålunda framställts mot sättet för familjebidragsärendenas handläggning befogade, samt anfört, att erfarenheterna redan visat, att utbetalningssystemet icke fungerade under fältförhållanden. Härom har kommissionen närmare yttrat.

Vid Hallands regemente har hösten 1945 varit organiserad en särskild försöksbataljon, sammansatt av värnpliktiga från olika förband inom armén, vilka varit inkallade till repetitionsövning under 30 dagar. Denna bataljon har bedrivit sina övningar utom förläggningssorten, och under stor del av den tid, bataljonen varit organiserad, har den varit under förflyttning. Det har visat sig, att ordningen för utbetalningen av familjebidrag icke kunnat fungera under bataljonens förflyttning, enär av länsstyrelserna fattade beslut svårigen kunnat expedieras till vederbörliga kompanichefer, vilka också haft svårigheter att expediera utbetalningsframställningar till regementets kassaförvaltning. Från olika håll i landet har framhållits, att familjebidragen till dessa värnpliktigas familjemedlemmar icke blivit utbetalade förrän efter tjänstgöringens upphörande, trots att länsstyrelsernas beslut kunnat över-sändas till regementet redan i början av tjänstgöringsperioden. I skrivelse till kommissionen ha bland andra länsstyrelsen i Östergötlands län och chefen för Hallands regemente påkallat vidtagande av åtgärder, som förenkla handläggningen av ärendena hos de militära myndigheterna och möjliggöra ett snabbare utbetalande av bidragen.

Mot gällande ordning för ärendenas handläggning har kommissionen vidare framhållit det oekonomiska uti att samtidigt tillämpa två olika system för bidragens bestämmande och utbetalande, varav också följer behov av skilda slag av blanketter, olika redovisningsvägar m. m.

Slutligen har kommissionen anfört, att åtskilliga familjebidragsnämnder framhållit värdet och betydelsen av att kommunala organ även i fredstid finge helt omhänderha ordnandet av försörjningen för i tjänst varande värnpliktigas familjer, så att dessa icke skulle erhålla dels bidrag från statliga myndigheter, dels ock — i den mån av statsmyndigheterna lämnade bidrag icke bleve tillräckliga — ytterligare hjälp av kommunala myndigheter i form av fattigvård och dylikt. Nämnderna i fråga hade såsom sin uppfattning uttalat, att det ur samhällets synpunkt vore bättre att familjebidragsnämnderna även i fredstid finge verkställa utbetalning av samtliga familjebidrag och icke endast för sådana värnpliktiga, vilka vore hänförliga under krigsfamiljebidragsförordningen.

I fråga om sättet för införande av förbättrade fredsfamiljebidrag har kommissionen uttalat, att den önskvärda förbättringen av praktiska skäl knappast kunde åstadkommas inom ramen för fredsfamiljebidragsförordningen, samt härom närmare anfört följande.

Visserligen kan man höja maximibeloppen för familjepeningen, så att man i det enskilda fallet kan bevilja en familjepening, som möjliggör jämväl bestridande av bostadskostnaden, men för att i samtliga förekommande fall kunna lämna erforderligt bidrag till bostadskostnaden måste familjepeningen höjas avsevärt. En dylik hög familjepening kan emellertid vara äg-

nad att även rent allmänt sett driva beviljade bidrag i höjden och därigenom medföra ökade, icke alltid nödvändiga, kostnader för statsverket. Det måste också anses opraktiskt att genomföra en förbättring genom att allenast höja familjepeningen. Överhuvud taget är det att föredraga att i stället, liksom i krigsfamiljebidragsförordningen, införa ett särskilt bostadsbidrag. Det måste emellertid komma att bli förenat med svårigheter såväl att inom länsstyrelserna fastställa familjepening för sig och bostadsbidrag för sig som att genom militärmyndigheterna verkställa utbetalningarna av dessa båda bidrag var för sig, vilket allt är nödvändigt därest de skola fylla avsett ändamål. Än mera opraktiskt måste det vara att i fredsfamiljebidragsförordningen införa sjukbidrag. Skall dylikt bidrag bli till avsedd nytta, måste det merendels kunna beslutas och utbetalas utan omgång, men så blir icke fallet om länsstyrelse skall meddela beslutet efter förslag av familjebidragsnämnd och militärmyndigheten underrättas om beslutet i och för utbetalning.

Kommissionen har ansett, att en verklig förbättring av fredsfamiljebidragen och en bättre ordning i fråga om handläggningen av familjebidragsärendena icke kunde åstadkommas med mindre än att det liksom enligt krigsfamiljebidragsförordningen skulle ankomma på kommunala familjebidragsnämnder att själva besluta om bidrag och verkställa utbetalning därav. Det kunde emellertid icke vara lämpligt att ålägga familjebidragsnämnderna att samtidigt och vid sidan av varandra tillämpa två skilda familjebidragsförfattningar — en fredsfamiljebidragsförordning, som skall gälla vissa yngre värnpliktiga, och en krigsfamiljebidragsförordning gällande för övriga värnpliktiga under fredstjänstgöring och för alla värnpliktiga under krigstjänstgöring. I stället borde övervägas att förändra den nuvarande krigsfamiljebidragsförordningen till en familjebidragsförordning, som skulle gälla såväl under fred som i krig, och att i samband därmed helt slopa den nuvarande fredsfamiljebidragsförordningen. Därigenom bleve handläggningen av familjebidragsärendena enhetlig och förenklad. Vidare vunnos att såväl familjebidragsnämnder som militära och övriga myndigheter, vilka hade att taga befattning med familjebidragsärenden, redan i fredstid finge en ingående erfarenhet på området, vilket, såsom chefen för försvarsstaben i utlåtande i ärendet framhållit, måste anses vara av betydelse såsom mobiliseringsförberedelse.

I anslutning härtill har kommissionen upptagit frågan om kommunala bidrag till familjebidragkostnadernas bestriktande, därest fredsfamiljebidragsförordningen slopades och krigsfamiljebidragsförordningen i stället tillämpades å samtliga i fredstid tjänstgörande värnpliktiga, samt i denna fråga anfört i huvudsak följande.

Enligt nu gällande bestämmelser rörande statsverkets andel i kostnaderna för familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen bestridas kostnaderna för enligt förordningen utbetalade familjebidrag till omkring 95 % med statsmedel, medan återstående 5 % stanna å kommunerna. Det kan givetvis med skäl göras gällande, att samtliga kostnader för utbetalade familjebidrag, i varje fall i fredstid, böra stanna å statsverket, enär behoven av bidrag uppkommit genom statsmakternas beslut om att taga de värnpliktiga i anspråk för militär tjänstgöring. Av principiella skäl torde det dock få anses nödvändigt att kommunerna även i fredstid skola bidraga till familjebidrag, som enligt kommunal myndighets beslut bli utbetalade. Denna principiella

uppfattning torde icke röna inverkan därav, att de kommunala familjebidragsnämndernas beslut äro underkastade saklig och teknisk granskning av statlig myndighet. Möjligen skulle det kunna itrågakomma att i fredstid med statsmedel helt ersätta vad som utgives i form av familjebidrag, därest i de kommunala familjebidragsnämnderna inginge en ledamot, som vore utsedd av statlig myndighet och som alltså skulle ha att bevaka statsverkets intresse. En dylik ordning skulle emellertid ur andra synpunkter vålla svårigheter. Skall en ledamot av familjebidragsnämnd vara utsedd av statlig myndighet förutsätter detta nämligen, bland annat, att varje kommun skall ha särskild familjebidragsnämnd, och kommun skulle alltså bliva förhindrad att uppdraga åt t. ex. kommunalnämnd eller arbetslöshetsnämnd att fungera såsom familjebidragsnämnd.

Kommissionen har vidare anfört följande.

Kommissionen har under hand av åtskilliga familjebidragsnämnder inhämtat, att den omständigheten, att kommunerna, därest fredsfamiljebidragsförordningen slopades, skulle komma att även i fredstid få bidraga till familjebidragskostnaderna, icke hindrar dem att framhålla värdet av att krigsfamiljebidragsförordningen får bliva gällande å alla i fredstid tjänstgörande värnpliktiga. Enär familjebidragsnämnderna nämligen ändock skola vara i verksamhet i fredstid för att utgiva krigsfamiljebidrag till vissa värnpliktiga, synes det dessa familjebidragsnämnder vara mest ändamålsenligt att de få handlägga alla familjebidragsärenden på samma sätt. En tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen å alla värnpliktiga medför också andra fördelar, av vilka följande här må nämnas. De värnpliktigas familje medlemmar kunna få sina bidrag utan någon större omgång och vid uppkommande behov även förskott å bidrag, som beviljats men ännu icke hunnit i vederbörlig ordning utbetalas eller som beräknas komma att beviljas. Detta är av värde framför allt vid uppkommande sjukdomsfall.

Kommissionen har således hållit före, att frågan om kommunandelen icke syntes böra utgöra något hinder för ett slopande av fredsfamiljebidragsförordningen och krigsfamiljebidragsförordningens ändring till en familjebidragsförordning för såväl freds- som krigsförhållanden.

Vidkommande familjebidragsnämndernas administrationskostnader har kommissionen funnit den ifrågasatta ändringen icke kunna komma att i nämnvärd grad påverka dessa kostnader. En tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen i stället för fredsfamiljebidragsförordningen medförde icke annat merarbete för familjebidragsnämnderna än att dessa också finge att ombesörja utbetalningarna av de bidrag, som nu utbetalades av militära myndigheter. I övrigt syntes arbetsuppgifterna icke bliva ökade, ty det kunde icke anses bliva förenat med större arbete att meddela beslut om vilket familjebidrag som skulle utgå än att avgiva förslag till länsstyrelsen beträffande fredsfamiljebidrag, som enligt familjebidragsnämndens uppfattning borde beviljas. Ej heller av beslut föranledda expedieringar m. m. syntes bliva mera omfattande än expedieringarna av handlingar i fredsfamiljebidragsärenden.

Kommissionen har funnit skäligt, att familjebidragsnämnderna tillerkännas full tjänstebrevsrätt för såväl utbetalningar som andra expeditioner i familjebidragsärenden samt härom närmare anfört följande.

Kostnaderna härför kunna böra bestridas i särskild ordning, nämligen genom att påföras fjärde huvudtitelns anslag till familjebidrag. För beräkning av kostnaderna torde varje familjebidragsnämnd böra åläggas skyldighet att föra särskild postbok, och möjligen böra också särskilda kuvert tillhandahållas nämnderna för försändelserna i fråga. Minskningen i statsverkets inkomster om sådan tjänstebrevsrätt medgives torde komma att helt uppvägas av minskade kostnader för statsverkets del genom att militära myndigheter och länsstyrelserna avlastas åtskilligt arbete och genom minskat behov av trycksaker för familjebidragsverksamheten.

På grund av vad sålunda anförts har kommissionen, i likhet med chefen för försvarsstaben och åtskilliga familjebidragsnämnder, ansett sig böra framlägga förslag till ny familjebidragsförordning, avsedd att tillämpas i såväl krig som fred. Förordningen avses skola ersätta de nu gällande krigs- och fredsfamiljebidragsförordningarna och ansluter sig i huvudsak till den förras bestämmelser.

Kommissionen har anført, att vid i Stockholm av arbetsmarknadskommis-sionen anordnat sammanträde med dels inom överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser såsom föredragande i familjebidragsärenden förordnade tjänstemän, dels representanter för 61 familjebidragsnämnder från samtliga län i riket, dels ock representanter för försvarets civilförvaltning, försvarsstabens personalvårdsavdelning och centrala värnpliktsbyrån upptagits till behandling förevarande fråga om ändrade bestämmelser angående familjebidrag. Samtliga vid sammanträdet närvarande hade uttalat sin anslutning till kommissionens i det föregående anförda synpunkter och till kommissionens vid sammanträdet framlagda förslag till ny familjebidragsförordning. Detta förslag hade därefter slutjusterats inom kommissionen med beaktande av vissa särskilda önskemål, som framkommit vid överläggningarna om förslaget.

Kommissionens förslag bygger på nu gällande krigsfamiljebidragsförordning. Vid förslagets utformande har kommissionen utgått från den principen att värnpliktiga, vilka fullgöra första tjänstgöring (motsvarande tjänstgöring), icke skola i samma omfattning som övriga fredstjänstgörande värnpliktiga komma i åtnjutande av de förmåner, som kunna tillkomma värnpliktiga, vilka inkallas till krigs- eller beredskapstjänstgöring. Även för äldre fredstjänstgörande värnpliktigas del ha vissa inskränkningar i rätten till familjebidrag ansetts påkallade, t. ex. då det gäller att erhålla familjebidrag för tid utöver den faktiska tjänstgöringstiden. Till förhindrande av missbruk i sådana hänseenden har kommissionen föreslagit, att tillsynsmyndighetens tillstånd skall erfordras för medgivande av vissa förmåner.

Värnpliktstjänstgöring, som anbefalles värnpliktiga med stöd av 27 § 2 mom. värnpliktslagen, d. v. s. beredskapsövning, har ansetts böra i fråga om rätten till familjebidrag likställas med beredskapstjänstgöring enligt 28 § 1 mom. samma lag.

I samband med framläggandet av förslaget till ny familjebidragsförordning har kommissionen med särskild skrivelse den 19 december 1945 fram-

lagt förslag till ny familjebidragskungörelse, avsedd att ersätta de nu gällande krigs- och fredsfamiljebidragskungörelserna.

Kommissionen har i anslutning till författningsförslagen framlagt förslag om ny tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten. Kommissionen har erinrat om att kommissionen enligt såväl krigs- som fredsfamiljebidragskungörelserna vore tillsynsmyndighet i fråga om familjebidragsförfattningarnas tillämpning. Kommissionen hade vidare att utöva tillsyn å tillämpningen av bestämmelserna rörande familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada, att å statens vägnar handhava värnpliktslåneverksamheten utom i vad gällde lånens förvaltning, som ankomme på statskontoret och länsstyrelserna (överståthållarämbetet), att taga viss befattning med tillämpningen av förordningen den 9 juni 1944 (nr 283) angående indrivning av utskylder hos värnpliktiga m. fl., att vara centralt organ för handläggning av ärenden rörande övergångsförmåner åt långtidsinkallade och att handlägga ärenden rörande ersättning till kommuner för oriktigt utbetalade familjebidrag m. m.

Kommissionen har nu föreslagit, att hithörande uppgifter från och med den 1 juli 1946 skola överflyttas till försvarets anställningsbyrå, samt till stöd för förslaget närmare anfört i huvudsak följande.

Kommissionen har tidigare, i annat sammanhang, uttalat den uppfattningen, att dessa uppdrag, som alla äga samband med den militära socialvårdsverksamheten, böra överflyttas på försvarets anställningsbyrå. I propositionen 1945:154 angående ordnande av civilanställning för avgående fast anställt manskap vid försvaret framhöll också föredragande departementschefen — med anledning av kommissionens sålunda uttalade uppfattning — att det, sedan fredsförhållanden inträtt, syntes böra övervägas, om icke på anställningsbyrån borde överflyttas de uppgifter med avseende å familjebidrag och värnpliktslån, som nu ankomme på arbetsmarknadskommissionen.

I sin skrivelse den 15 november 1945 med preliminära beräkningar rörande medelsbehovet för, bland annat, arbetsmarknadskommissionens verksamhet under budgetåret 1946/47 har kommissionen utgått från att den tidigare ifrågasatta överflyttningen på försvarets anställningsbyrå av förenämnda uppgifter skall komma till stånd från och med ingången av nästa budgetår.

Det finnes intet direkt samband mellan arbetsmarknadskommissionen i övrigt åliggande uppgifter och dem, vilka ankomma på kommissionen i egenkap av tillsynsmyndighet för familjebidrags- och värnpliktslåneverksamheten m. m., om icke tjänstepliktslagen är i kraft och för rätt till familjebidrag alltså är uppställt skyldighet att — med vissa undantag — åtaga sig arbete, som anvisas vederbörande familjemedlem. Nämnda lag har icke varit i kraft under de gångna krigsåren, och under fredsförhållanden kan det icke ifrågakomma, att densamma sättes i kraft. Skäl att bibehålla arbetsmarknadskommissionen såsom tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten kan sålunda icke anses föreligga på grund av samband med kommissionens övriga arbetsuppgifter.

Uppdraget att vara tillsynsmyndighet bör också av principiella skäl åvila en försvarsdepartementet underställd myndighet, enär familjebidrags- och värnpliktslåneverksamheten tillhör nämnda departements ämbetsområde och för ändamålet anslag äro uppförda under riksstatens fjärde huvudtitel. Av de myndigheter, som då kunna ifrågakomma, har försvarets an-

ställningsbyrå synts arbetsmarknadskommissionen vara den lämpligaste, enär denna byrå redan har att handlägga ärenden rörande civilanställning för avgånget fast anställt manskap, d. v. s. att svara för en verksamhet av i viss mån social natur.

Också andra skäl kunna anföras för att anställningsbyrån göres till tillsynsmyndighet för familjebidrags- och dithörande verksamhet.

Alltsedan krigsfamiljebidragsförordningen tillkommit och börjat tillämpas samt arbetsmarknadskommissionen förordnats såsom tillsynsmyndighet för förordningens tillämpning, har kommissionen för handläggning av därmed sammanhängande ärenden disponerat den personal, som tidigare varit anställd vid förutvarande försvarsväsendets centrala civilanställningsbyrå och numera är överflyttad till försvarets anställningsbyrå. Den nuvarande chefen för anställningsbyrån, som tidigare varit föreståndare för förutvarande civilanställningsbyrån, har hela tiden varit förordnad såsom chef för den byrå inom kommissionen, som haft att handlägga familjebidrags- och dithörande ärenden, och innehar alltjämt förordnande å samma befattning. Såväl han som förutvarande civilanställningsbyråns övriga befattningshavare ha sålunda förvärvat ingående kännedom om familjebidrags- och värnpliktslåneverksamheten. Erfarenheten har också givit vid handen, att kombinationen av dessa grupper av ärenden — rörande rekrytering, civilanställning, familjebidrag och värnpliktslån m. m. — är lämplig, enär familjebidrags- och värnpliktslåneverksamhetens omfattning av givna skäl ökas under krig och beredskap, medan rekryterings- och civilanställningsverksamheten samtidigt minskas. I fredstid gör sig motsatt förhållande gällande. Vidare är det för riktig handläggning av familjebidrags- och värnpliktslåneärenden av betydelse, att personalen erfarenhetsmässigt är väl insatt i militära organisations- och utbildningsförhållanden samt äger ingående kännedom om såväl äldre som gällande värnpliktslags tillämpning, och på dessa områden har den vid anställningsbyrån anställda personalen visat sig vara väl hemma.

Vid en överflyttning till försvarets anställningsbyrå av uppgiften att vara tillsynsmyndighet å familjebidragsverksamheten m. m. är erforderlig samverkan mellan byrån och arbetsmarknadskommissionen i frågor, som kunna komma att beröra arbetsmarknaden — exempelvis frågor om övergångsförmåner för långtidsinkallade, så länge dylika ärenden förekomma — säkerställd därigenom, att arbetsmarknadskommissionens ordförande och chef är självskriven ordförande i styrelsen för försvarets anställningsbyrå. Handläggningen av ärenden rörande värnpliktslån till visst f. d. fast anställt manskap skulle underlättas, om värnpliktslåneverksamheten ankomme på anställningsbyrån, enär dessa lån utgå i civilanställningssyfte och den långivande myndigheten under alla förhållanden vid dylika låneärendens handläggning måste samråda med anställningsbyrån. Slutligen kan anställningsbyråns organisation anses i huvudsak lämplig för handläggning av de ärenden, varom här är fråga; ärendenas art är nämligen av den natur, att de fordra ett snabbt avgörande, och detta behov synes lättare kunna tillgodoses inom anställningsbyrån än inom ramen för ett större ämbetsverk.

Kommissionen har anfört, att kommissionen vid förslagets avgivande samrätt med styrelsen för försvarets anställningsbyrå, vilken förklarat sig icke ha något att erinra mot detsamma.

Styrelsen för försvarets anställningsbyrå har i skrivelse den 19 december 1945 avgivit sina anslagsäskanden för budgetåret 1946/47 och därvid framlagt förslag om den ökning av byråns personal, som betingades av arbetsmarknadskommissionens förslag. Styrelsen har även föreslagit, att ärenden

rörande familjebidrag och värnpliktslån, i den mån de äro av karaktär att böra avgöras i annan ordning än inom byråns kansli, skola kunna avgöras — i stället för av byråns styrelse — av en särskild delegation, vars medlemmar förordnas av Kungl. Maj:t. Nämnda delegation skulle sålunda få i stort sett samma ställning och befogenhet som den delegation för familjebidrags- och värnpliktslåneärendenas handläggning, vilken funnits och alltjämt finnes inrättad inom arbetsmarknadskommissionen.

Utlåtanden över arbetsmarknadskommissionens förslag.

Över arbetsmarknadskommissionens förslag till familjebidragsförordning och familjebidragskungörelse ha efter remiss utlåtanden avgivits av överbefälhavaren — efter hörande av försvarsgrenscheferna — försvarsväsendets personalvårdsnämnd, försvarets civilförvaltning, försvarsväsendets lönenämnd, socialstyrelsen, generalpoststyrelsen, statskontoret, kammarrätten, styrelsen för svenska stadsförbundet, styrelsen för svenska landskommunernas förbund, landsorganisationen i Sverige, tjänstemännens centralorganisation och svenska arbetsgivareföreningen.

Samtliga myndigheter och sammanslutningar med undantag av statskontoret ha i huvudsak tillstyrkt kommissionens förslag. I de tillstyrkande utlåtandena har behovet av förbättrade fredsfamiljebidragsförmåner allmänt vitsordats.

Kammarrätten har dock ansett sig böra påpeka, att det i princip icke föreläge samma behov av bidrag för värnpliktig, som fullgjorde första tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, som för värnpliktig, vilken efter fullgjord sådan tjänstgöring under de gångna krigsåren varit inkallad till beredskapstjänst. Därvid borde beaktas den skillnad i levnadsstandard, som betingades av åldersskillnad. Vidare vore tidpunkten för tjänstgöringens början liksom tjänstgöringens längd på förhand bestämd för värnpliktig, som inkallades till första tjänstgöring. Denne hade följaktligen i motsats till den till beredskapstjänst inkallade möjlighet att ordna sina levnadsförhållanden med hänsyn till den på förhand bestämda tjänstgöringen. Enligt det remitterade förslaget hade icke heller värnpliktig, som fullgjorde första tjänstgöring, i alla avseenden likställts med annan värnpliktig.

Landsorganisationen i Sverige har framställt invändning mot kommissionens förslag, att värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring eller motsvarande tjänstgöring, icke skola i samma omfattning som övriga fredstjänstgörande värnpliktiga komma i åtnjutande av de förmåner, som kunna tillkomma värnpliktiga, som inkallas till krigs- eller beredskapstjänstgöring. Landsorganisationen har ifrågasatt, om denna restriktiva behandling av de förra vore sakligt betingad. De beträffande olika bidragsformer uttalade farhågorna för missbruk av förmånerna syntes överdrivna. Skulle likväl strängare villkor uppställas för denna kategori, syntes den erforderliga prövningen lämpligen böra ske av de kommunala familjebidragsnämnderna; tillsynsmyndighetens handläggning av hithörande frågor syntes innebära omgång och besvär, som knappast uppvägdes av någon avsevärd fördel.

Kammarrätten har ifrågasatt, huruvida icke med hänsyn till den första tjänstgöringens olika längd för flottan tilldelade värnpliktiga och för övriga värnpliktiga de av landsorganisationen berörda begränsningarna i rätten till familjebidrag borde, i likhet med vad som i liknande hänseenden gällt under beredskapstiden, avse allenast värnpliktiga, som ännu icke fullgjort tjänstgöring under 360 dagar.

Svenska arbetsgivareföreningen har förutsatt, att nuvarande regler för behovsprövning bibehållas eller skärpas.

Statskontoret har avstyrkt kommissionens förslag, varvid ämbetsverket erinrat om att vid genomförandet — i samband med antagandet av 1940 års krigs- och fredsfamiljebidragsförordningar — av en standardskillnad i fråga om familjeunderstöden till värnpliktiga alltefter tjänstgöringens art (inkallelse enligt 28 § eller 27 § värnpliktslagen) till motivering anförts bl. a., att en väsentlig skillnad mellan freds- och krigsbestämmelserna låge däri, att fredsbestämmelserna vore avsedda för unga män, vilka med få undantag icke före inryckningen lyckats komma upp i högre inkomster och vilka dessutom på förhand ägde kännedom om värnpliktstjänstgöringen, under det att krigsbestämmelserna avsåge män av vitt skilda ålders- och inkomstklasser, vilka mer eller mindre oförmodat drabbades av inkallelsen. Vidare hade anförts, att under fredsförhållanden en betydande förenkling av bidragets konstruktion syntes vara möjlig. Med hänsyn bl. a. till att de självständiga företagarna i den egentliga exercisåldern vore relativt fåtaliga och då fredstjänstgöringen som regel icke syntes helt omöjliggöra tillsyn över företaget, hade näringsbidrag ansetts icke behöva ifrågakomma. Ett hyresbidrag utan maximering vore icke lämpligt under fredstjänstgöring, då nämligen den värnpliktige därigenom kunde förledas att hyra en dyrbarare bostad än han eljest skulle ha gjort, i förhoppning att staten skulle svara för kostnaden. En jämförelsevis snäv maxering av ersättningen för bostad syntes därför vara motiverad. Under sådana förhållanden borde emellertid lämpligen för den värnpliktiges hustru eller annan familjemedlen, som förestode den värnpliktiges hem, familjepeningen och hyresbidraget kunna sammanslås så, att familjebidraget för sådan person i fredstid komme att utgå med ett enhetligt belopp, avsett såväl för tryggande av vederbörandes livsuppehälle som för tillgodoseende av familjens bostadsbehov. För övriga familjemedlemmar borde familjebidraget bestämmas till samma belopp som den i krigsfamiljebidragslagen föreslagna familjepeningen.

De sålunda anförda skälen för en differentiering av standarden mellan i fredstid och i krigstid tjänstgörande värnpliktiga har statskontoret funnit allttjämt bärande. På grund därav och då de nuvarande bidragsbeloppen fastställts så sent som år 1942 har statskontoret ansett sig icke kunna tillstyrka någon höjning av familjeunderstöden för de värnpliktiga, å vilka fredsfamiljebidragsförordningen för närvarande är tillämplig.

Arbetsmarknadskommissionens uttalanden angående den otillfredsställande ordningen för familjebidragsärendenas handläggning ha understrukits i flera utlåtanden.

Sålunda har *överbefälhavaren*, liksom *chefen för armén*, funnit förslaget om en enhetlig familjebidragsförordning innebära en stor fördel. Särskilt fördelaktigt har *överbefälhavaren* funnit det vara, att de militära myndigheterna därigenom skulle befrias från arbetet med utbetalning av vissa familjebidrag.

Chefen för marinen har framhållit, att enligt den nuvarande ordningen, med de relativt täta omkommenderingar som med nödvändighet inträffade i synnerhet vid flottan, utbetalningsskyldighet kunde övergå från fartyg till fartyg, vilket kunde bidra till att bidragen icke komme att utbetalas regelbundet. Som ett ytterligare komplicerande fall kunde tänkas, att en värnpliktig, berättigad till fredsfamiljebidrag, vore kommenderad på ett långresefartyg.

Försvarets civilförvaltning, som redan tidigare ifrågasatt, huruvida utbetalning av familjebidrag borde anförtros militär myndighet, har nu särskilt framhållit betydelsen av att enligt förslaget familjebidragsnämndernas verksamhet i fredstid komme att direkt förbereda dem för verksamheten vid mobilisering. Ämbetsverket har vidare anfört, att familjebidragsnämnderna syntes äga större förutsättningar än länsstyrelserna att bedöma behovet i det individuella fallet.

Även *försvarsväsendets personalvårdsnämnd* har tidigare anfört betänkligheter mot det i fredsfamiljebidragsförordningen fastställda sättet för familjebidragsärendenas handläggning samt nu, med erinran härom, starkt understrukt betydelsen av att en förenklad och enhetlig handläggning av sådana ärenden i fredstid komme till stånd.

Statskontoret har förklarat sig icke ha något att erinra mot en förenkling av det administrativa förfarandet vid beviljande och utbetalande av understöd till de värnpliktigas familjer.

Kommissionens förslag beträffande frågan om kommunala bidrag till familjebidragskostnadernas bestridande har föranlett erinran i några av utlåtandena.

Sålunda har *statskontoret* anfört, att ett överförande av beslutanderätten beträffande fredsfamiljebidrag till kommunerna förutsatte, att dessa ålades bestrida en väsentlig andel av kostnaderna för familjeunderstöden. Enligt statskontorets mening borde andelen fastställas till minst 20 % av de totala utgifterna för ändamålet. Det finge framhållas, att — enligt vad framställningen gäve vid handen — kommunernas bidrag till krigsfamiljeunderstöden uppgått till betydande belopp. Under budgetåret 1943/44 hade sålunda kommunbidragen belöpt sig till sammanlagt omkring 10 miljoner kronor. Övergången till fredsförhållanden skulle medföra en betydande lättnad i kommunernas ekonomiska börda med avseende å de värnpliktigas familjeunderstöd. En kommunandel av 20 % skulle åsamka kommunerna en totalkostnad på omkring 1,5 miljoner kronor, d. v. s. mindre än en sjättedel av de nuvarande kostnaderna.

En motsatt ståndpunkt har intagits av styrelserna för svenska stadsförbundet och för svenska landskommunernas förbund. Sålunda har *svenska stads-*

förbundets styrelse funnit det ur kommunal synpunkt egendomligt, att för statens tillit till kommunala institutioner för fullgörande av även s. k. statliga uppgifter skulle krävas ekonomisk garanti i form av kommunalt deltagande i bestridandet av kostnaderna. Vad arbetsmarknadskommissionen härvidlag i sin förevarande skrivelse betecknat som »principiella skäl», skulle styrelsen snarare vilja kalla en obegriplig fördom. Styrelsen kunde därför icke finna det befogat, att kommunerna skulle vara pliktiga att bestrida någon del av kostnaderna för bidragen. Att kommunerna liksom förut skulle bära administrationskostnaderna för familjebidragsnämndernas verksamhet vore den enda ekonomiska prestation från kommunernas sida för verksamheten, som styrelsen kunde tillstyrka.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund har anfört, att kommunernas föreslagna bidrag till fredsfamiljebidragen även enligt förbundsstyrelsens mening vore av underordnad ekonomisk betydelse för kommunerna. Eftersom det här rörde sig om en rent statlig angelägenhet, borde dock enligt styrelsens mening något närmare undersökas, huruvida det icke vore möjligt att låta statsverket bära hela kostnaden för familjebidragen. En kommunal kostnadsandel på i genomsnitt 5 % syntes icke i det enskilda fallet kunna motverka en befarad kostnadsöverväldning till familjebidragsverksamheten från rent kommunala understödsgrenar. Med ett kommunbidrag av ifrågasatt storlek måste det i första hand bli de statliga myndigheternas sakliga och tekniska granskning, som skulle förhindra en obehörig utbetalning av familjebidrag. Såvitt styrelsen kunnat bedöma hade denna granskning under de gångna beredskapsåren undan för undan utvecklats till allt större effektivitet. Att säkerställa statsverkets intressen genom att låta statlig myndighet utse en ledamot i kommunal familjebidragsnämnd ginge — såsom arbetsmarknadskommissionen framhållit — icke gärna för sig av den anledningen att särskild familjebidragsnämnd då helst borde finnas i varje kommun. Det avsedda syftet skulle icke heller enligt styrelsens mening bli tillgodosett medelst en sådan anordning. Däremot borde man kunna tänka sig, att kommun i sådana fall, då familjebidragsnämnd uppenbarligen åsidosatt sina skyldigheter och mot bättre vetande beviljat familjebidrag, skulle kunna förpliktas att ensam bestrida den merkostnad, som därigenom orsakades statsverket. Detta vore vad som hittills tillämpats beträffande krigsfamiljebidragen (i form av vägrat eller minskat statsbidrag). En uttrycklig påföljdsbestämmelse av nämnda innebörd borde enligt styrelsens mening verka mera återhållande än vad bestämmelsen om det föreslagna kommunbidraget i och för sig förmodade göra.

Förbundsstyrelsen har i detta sammanhang ingått på kommissionens förslag om fullständig tjänstebrevsrätt för de kommunala familjebidragsnämnderna samt därom närmare anfört följande.

Såvitt styrelsen förstår komma familjebidragsnämndernas portoutgifter att bli relativt obetydliga under fredsförhållanden. Styrelsen föreställer sig också, att kontrollen över tjänstebrevsrätten och redovisningen av utgifterna härför från de många små förvaltningsenheterna skall bli besvärlig och kostsam. Om — såsom styrelsen förordar — familjebidragsverksamheten i större om-

fattning frigjordes från särskilda familjebidragsnämnder och överflyttades på ordinarie kommunala förvaltningsorgan, komme den något egendomliga situationen att uppstå att dessa organ för en del av sin verksamhet hade tjänstebrevsrätt. Risken för missbruk och misstag torde härigenom ökas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har styrelsen ansett att, om statsverket på sätt styrelsen ifrågasatt skulle svara för hela kostnaden för familjebidragen, såväl porto- som övriga administrationskostnader skulle kunna stanna på kommunerna, varigenom avsevärda administrativa förenklingar borde kunna vinnas.

Generalpoststyrelsen har i denna fråga anfört, att enligt de av Kungl. Maj:t godkända riktlinjer, som tillämpats under en följd av år, tjänstebrevsrätt borde tillkomma endast — förutom ämbetsverk och myndigheter, som vore organ för statsförvaltningen — anstalter och institutioner, som avsåge allmänna ändamål av den betydelse, att desamma ansetts böra helt tillgodoses genom statsverkets försorg. Däremot borde sådana anstalter och institutioner, som avsåge allmänna ändamål, vilka befunnits kunna ombesörjas av bland annat kommuner, i allmänhet icke åtnjuta tjänstebrevsrätt. Familjebidragsnämnderna utgjorde kommunala organ och deras kostnader bestredes icke helt av statsmedel. Tjänstebrevsrätt kunde fördenskull icke medgivas dem utan att nämnda allmänna riktlinjer åsidosättas. Men oavsett detta förhållande syntes det styrelsen av praktiska skäl icke önskvärt, att familjebidragsnämnderna tillerkändes tjänstebrevsrätt.

Härom har styrelsen närmare anfört i huvudsak följande.

I ett den 15 september 1942 avgivet yttrande om ersättning till kommunerna för familjebidragsnämndernas post beräknade styrelsen, att portokostnaden för bidragens utbetalande utgjorde 95 % av familjebidragsnämndernas samtliga portokostnader. Antalet utbetalningar beräknades till 5 miljoner kronor och erforderligt anslag till 800 000 kronor. Övriga portokostnader skulle således ha uppgått till blott 40 000 — 50 000 kronor per år för samtliga kommuner. Enligt arbetsmarknadscommissionens föreliggande utlåtande torde en kommuns kostnader för familjebidrag komma att i fortsättningen uppgå till högst 1 % av de för vart och ett av de gångna beredskapsåren upplupna. Skulle portokostnaderna minska i motsvarande grad, komme dessa — frånsett porto för utbetalning — för samtliga kommuner att uppgå till endast omkring 500 kronor för år eller i genomsnitt 20 öre per kommun och år. I verkligheten torde kostnaderna bliva något högre, enär försändelsernas antal icke torde nedgå i takt med bidragens summa, men även om de sålunda kalkylerade portokostnaderna mångdubblas, skulle kommunernas postavgifter i familjebidragsärenden stanna vid ett mycket ringa belopp. Det förefaller vara ur det allmännas synpunkt föga ändamålsenligt att medgiva 2 500 organ i orterna tjänstebrevsrätt med särskild kontroll över densammas utnyttjande, när det, som här, rör sig om en synnerligen obetydlig postmängd. Styrelsen anser för sin del högst sannolikt, att postverkets kostnader för kontrollarbetet skulle komma att överstiga portokostnaderna. Ett ytterligare skäl mot förmånens beviljande utgör den omständigheten, att det i fredstid torde bliva mera regel än undantag, på grund av den minskade verksamheten, att ärenden, som ankomma på familjebidragsnämnd, uppdragas åt andra kommunala organ och att familjebidragsnämnder således icke fungera såsom särskilda organ. Det vore ett betänkligt avsteg från gällande principer, därest kommunal myndighet skulle beviljas tjänstebrevsrätt för korrespondens av

denna ringa omfattning samtidigt som myndighetens portokostnader i ärenden av allmän natur av betydligt större räckvidd påvila kommunen.

På grund av det anförda har generalpoststyrelsen ansett sig icke kunna tillstyrka förslaget om tjänstebrevsrätt för familjebidragsnämnderna. Där emot har styrelsen icke haft något att erinra mot att portoavgifterna för utbetalningar av familjebidrag ersättas av statsbidrag. Härom har styrelsen anført i huvudsak följande.

Även före tillkomsten av krigsfamiljebidragsförordningen har det ålegat kommunerna att svara för familjebidragsnämndernas portokostnader, därvid emellertid utbetalningarna ombesörjts av statlig myndighet. Enligt det föreliggande förslaget skola utbetalningarna i fortsättningen ankomma på familjebidragsnämnderna. Därest postavgifterna för dessa utbetalningar ersättas av statsmedel, kommer förändringen icke att medföra ökade portokostnader för kommunerna. Enligt arbetsmarknadskommissionens föreliggande förslag till familjebidragskungörelse är det avsett, att familjebidrag och hemortslön i regel skola utbetalas över postgiro. Genom tillämpning av det förfarande med central debitering vid postgirokontoret av avgifterna för utbetalningar av krigsfamiljebidrag, som av Kungl. Maj:t medgivits genom beslut den 22 januari 1943, skulle kommunerna avbördas samtliga portokostnader för utbetalningar i familjebidragsärenden. Mot tillämpning av ett sådant förfarande är från generalpoststyrelsens sida icke något att erinra. Kostnaderna för utbetalningarna, 16 öre per utbetalning, torde böra — såsom arbetsmarknadskommissionen föreslagit beträffande samtliga portokostnader — utanordnas från fjärde huvudtitelns anslag till familjebidrag.

Statskontoret har icke heller ansett sig kunna tillstyrka förslaget om medgivande av tjänstebrevsrätt för familjebidragsnämnderna, då enligt nu tillämpade grundsatser tjänstebrevsrätt är förbehållen statliga myndigheter och institutioner.

Arbetsmarknadskommissionens förslag att försvarets anställningsbyrå skulle bliva tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten och erhålla vissa andra därmed jämförliga uppgifter i fråga om värnpliktslån m. m. har lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter och sammanlutningar.

Socialstyrelsen har emellertid erinrat om att styrelsen i utlåtande den 4 juni 1945 över förslag till fredsfamiljebidragskungörelse anført vissa erinringar i fråga om anställningsbyråns lämplighet att vara tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten. Det syntes styrelsen vara mest naturligt, att socialstyrelsen i sin egenskap av den centrala myndigheten inom socialvården bleve tillsynsmyndighet. Den avsedda sammansättningen av styrelsen för försvarets anställningsbyrå vore icke sådan, att de sociala synpunkter, som borde läggas på familjebidragsverksamheten, där kunde väntas bli i erforderlig grad företrädda.

Socialstyrelsen har vidhållit sin sålunda uttalade uppfattning men har dock icke funnit anledning att motsätta sig det nu framlagda förslaget, varvid dock föreslagits, att det i samband med överflyttning av familjebidragsärenden till försvarets anställningsbyrå meddelas föreskrift om att socialstyrelsen skall representeras i byråns styrelse.

Departements-
chefen.

De ekonomiska förmånerna till värnpliktiga, som fullgöra värnpliktstjänstgöring, ha sedan år 1939 avsevärt förbättrats. Främst har detta gällt krigsfamiljebidragen, vilka enligt de nu gällande bestämmelserna torde kunna betraktas såsom i stort sett tillräckliga för att bereda de värnpliktigas familjer skälig bärgning under inkallelseperioderna. Även de familjebidragsförmåner, som utgå enligt fredsfamiljebidragsförordningen, äro avsevärt förmånligare för de värnpliktiga än som var fallet vid krigsutbrottet. Med hänsyn till att bostads-, närings- och sjukbidrag icke kunna utgå enligt denna förordning, komma emellertid familjebidragen vid tillämpning av dessa bestämmelser att i många fall bliva lägre än om krigsfamiljebidragsförordningen kommit till användning.

Under de gångna beredskapsåren har krigsfamiljebidragsförordningen ägt tillämpning å samtliga värnpliktiga, oavsett om de fullgjort första tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktlagen eller varit inkallade till beredskaps-tjänst. De för fredstjänstgörande värnpliktiga avsedda bestämmelserna, vilka — ehuru bidragsbeloppen höjts — i princip ansluta sig till de före kriget gällande, hade därför icke tillämpats sedan år 1940, då de den 1 juli 1945 i samband med försvarsberedskapens upphörande trädde i tillämpning.

Ehuru hittills endast kort tids erfarenhet föreligger beträffande fredsfamiljebidragsförordningens tillämpning, torde det redan nu kunna fastslås, att begränsningen av familjebidragen i normalfallen till allenast familjepening ej sällan leder till obilliga resultat. Detta har ock allmänt omvittnats av de olika myndigheter, som kommit i kontakt med dessa frågor. En förbättring av familjebidragsförmånerna till de värnpliktiga, som enligt nu gällande bestämmelser äro underkastade fredsfamiljebidragsförordningen, synes därför vara motiverad. Av de i ärendet hörda myndigheterna och institutionerna har endast statskontoret ställt sig avvisande mot en sådan förbättring av fredsfamiljebidragen. De skäl, som statskontoret åberopat härför, äro i stort sett desamma, som år 1940 föranledde statsmakterna att bibehålla olika familjebidragsbestämmelser för freds- och krigsförhållanden, främst att fredsbestämmelserna voro avsedda för unga män, som med få undantag icke före inryckningen lyckats komma upp i högre inkomster och som dessutom på förhand ägde kännedom om värnpliktstjänstgöringen, medan krigsbestämmelserna avsågo män av vitt skilda ålders- och inkomstklasser, vilka mer eller mindre oförmodat drabbats av inkallelsen. Emellertid ha de värnpliktigas förhållanden sedan nämnda tid avsevärt förändrats. Medan de värnpliktiga, som hade försörjningsplikt mot nära anhörig, tidigare under vissa förutsättningar kunde erhålla befrielse från värnpliktens fullgörande i fredstid, uttagas numera samtliga värnpliktiga oavsett försörjningsskyldighet till sådan tjänstgöring. Samtidigt har tjänstgöringstiden avsevärt förlängts och för huvuddelen av de värnpliktiga mer än fördubblats. Arbetsmarknadskommissionen har i detta sammanhang även erinrat om den ökade giftermålsfrekvensen bland värnpliktiga, som fullgöra sin första tjänstgöring. De av statskontoret åberopade skälen torde därför icke numera kunna anses äga

samma styrka som tidigare. Å andra sidan böra, såsom i det följande närmare beröres, dessa yngre värnpliktiga icke i alla avseenden likställas med övriga värnpliktiga.

Del förslag till förbättring av familjebidragsförmånerna under fredstid, som framlagts av arbetsmarknadskommissionen, har i stort sett tillstyrkts av samtliga hörda myndigheter och institutioner — med undantag av statskontoret — och synes mig i huvudsak godtagbart. Såsom närmare framgår av de i det följande framlagda kostnadsberäkningarna äro de merkostnader, som vid förslaget genomförande beräknas uppkomma, icke av den storleksordning, att de böra medföra betänkligheter. Ett genomförande av förslaget medför, förutom förbättrade fredsfamiljebidragsförmåner, en enklare och effektivare handläggning av fredsfamiljebidragsärendena och större säkerhet för att familjebidragen snabbt kunna komma de värnpliktigas familjer till handa. Såsom av arbetsmarknadskommissionens utredning framgår äro de nuvarande fredsfamiljebidragsbestämmelserna i detta hänseende förenade med vissa olägenheter. Kommissionens förslag har ock vunnit allmän anslutning bland de myndigheter, som ha praktiska erfarenheter rörande hithörande frågor.

Jag föreslår således i enlighet med arbetsmarknadskommissionens förslag, att de nuvarande krigs- och fredsfamiljebidragsförordningarna ersättas av en för såväl krig som fred avsedd familjebidragsförordning, i huvudsak grundad på den gällande krigsfamiljebidragsförordningen. Till detaljerna i förordningen återkommer jag i specialmotiveringen. Här torde endast böra beröras några frågor av mera principiell innebörd.

I likhet med arbetsmarknadskommissionen anser jag, att värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring eller motsvarande tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, icke böra i samma omfattning som övriga fredstjänstgörande värnpliktiga komma i åtnjutande av de förmåner, som kunna tillkomma värnpliktiga, vilka inkallas till krigs- eller beredskapstjänstgöring enligt 28 § 1 mom. samma lag. Att, såsom kammarrätten ifrågasatt, göra skillnad mellan sådana värnpliktiga, vilkas första tjänstgöring utgör 360 dagar, och de flottan tilldelade värnpliktiga, som fullgöra hela sin fredstjänstgöring, 450 dagar, i en följd, synes mig icke lämpligt. Det torde nämligen knappast föreligga anledning att häva restriktionerna i fråga om rätten till familjebidrag för de tre sista månaderna av ifrågavarande tjänstgöring. I enlighet med arbetsmarknadskommissionens förslag torde vissa begränsningar i rätten till familjebidrag böra gälla även beträffande äldre fredstjänstgörande värnpliktiga. Jag förutsätter härvid i likhet med kommissionen, att beredskapsövning enligt 27 § 2 mom. värnpliktslagen skall likställas med beredskapstjänstgöring enligt 28 § 1 mom. samma lag.

Arbetsmarknadskommissionen har föreslagit, att liksom för närvarande är fallet familjebidrag i vissa fall skall få utgå först efter tillsynsmyndighetens medgivande. Landsorganisationen har ansett denna myndighets handläggning av hithörande frågor innebära omgång och besvär, som knappast uppvägas av någon avsevärd fördel. Då emellertid erfarenheten visat, att en

viss kontroll från tillsynsmyndighetens sida är erforderlig beträffande sådana fall, då särskild återhållsamhet är befogad, synes kommissionens förslag böra godtagas.

Beträffande frågan om kommunernas bidrag till familjebidragskostnadernas bestridande ha i utlåtandena framkommit olika uppfattningar. Medan styrelserna för svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund ansett, att dessa kostnader borde helt bestridas av statsmedel, har statskontoret föreslagit, att de kommunala bidragen, vilka vid tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen uppgått till i genomsnitt omkring 5 0/0, skola fastställas till minst 20 0/0.

De nuvarande bestämmelserna i krigsfamiljebidragsförordningen föreskriva större bidragsskyldighet för kommunerna i fråga om de bidragsformer, som medgiva kommunerna större frihet i behovsprövningen. Medan sålunda familjepenning till värnpliktigs hustru och barn samt begravningsbidrag helt bestridas av statsmedel, äro kommunerna skyldiga bidraga till näringsbidrag för upprätthållande av rörelse med 5 0/0, till bostadsbidrag med 10 0/0 samt till familjepenning i andra fall än nyss nämnts, näringsbidrag för nedlagd rörelse och sjukbidrag med 20 0/0 av respektive bidragsbelopp.

Då vissa sociala utgifter, som kommunerna eljest nödgats bestrida, genom familjebidragen bortfalla, anser jag, med beaktande jämväl av att kommunerna inom författningens ram kunna bestämma om rätten till familjebidrag och om bidragens belopp, det skäligt, att kommunerna i viss mån bidraga till kostnaderna för familjebidragen. De grunder, enligt vilka bidragsskyldigheten fastställts i krigsfamiljebidragsförordningen, synas i stort sett godtagbara. Emellertid torde på grundval av vunna erfarenheter vissa jämkningar däri böra vidtagas. Det har visat sig, att familjepenning till andra familjemedlemmar än hustru och barn, främst föräldrar, utanordnats i onormalt stor omfattning. Detta gäller även yngre värnpliktiga, vilkas föräldrar som regel måste antagas vara i arbetsför ålder. En höjning av det kommunala bidraget torde föranleda ökat hänsynstagande till föräldrarnas möjligheter att själva försörja sig. Med hänsyn härtill föreslår jag, att det kommunala bidraget till familjepenning i här avsedda fall höjes till 30 0/0. I likhet med vad som tillämpats beträffande krigsfamiljebidragen bör självfallet gälla, att statsbidrag helt eller delvis bör utebli i sådana fall, då familjebidragsnämnd uppenbarligen åsidosatt sina skyldigheter och mot bättre vetande beviljat familjebidrag. Anmärkas må att detta förbehåll endast torde kunna få aktualitet i uppenbara fall av felaktigt utbetalda familjebidrag och därför icke lärer överflödiggöra det korrektiv som den kommunala bidragsskyldigheten i övrigt utgör.

Med hänsyn till vad statskontoret och generalpoststyrelsen anfört kan jag icke tillstyrka, att familjebidragsnämnderna tillerkännas tjänstebrevsrätt. Däremot synas liksom för närvarande portoutgifterna för familjebidragens utbetalning böra bestridas av statsmedel. Jag återkommer i annat sammanhang till frågan om anvisande av medel härför.

Arbetsmarknadskommissionens förslag att försvarets anställningsbyrå skall bli tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten och erhålla vissa därmed jämförliga uppgifter i fråga om värnpliktslån m. m. finner jag mig böra biträda. Jag återkommer i annat sammanhang till frågan vilka förändringar i byråns organisation som böra föranledas härav.

III. Speciell motivering.

I det följande lämnas paragrafvis en närmare redogörelse för departementsförslaget. I den mån föreslagna bestämmelser helt överensstämmer med motsvarande i krigsfamiljebidragsförordningen upptagna bestämmelser har utan särskild motivering en enkel hänvisning härtill ansetts tillräcklig.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Denna paragraf anger förordningens tillämpningsområde.

Huvudregeln har upptagits i 1 mom., i vilket stadgas, att bestämmelserna i förordningen skola äga tillämpning beträffande värnpliktiga, som inkallas till tjänstgöring — oavsett efter vilken bestämmelse i värnpliktslagen — i den omfattning och under de villkor, som i förordningen sägs. Begreppet värnpliktig har på motsvarande sätt som i de nu gällande författningarna angivits omfatta dem som avlönas enligt för värnpliktiga gällande grunder. Från förordningens tillämpning undantages härigenom fast anställd personal.

Såsom inledningsvis anförts äger krigsfamiljebidragsförordningen tillämpning även å vissa värnpliktiga, som fullgöra fredstjänstgöring. Därvid har emellertid förbehåll gjorts beträffande hemortslön, vilken alltså enligt nuvarande bestämmelser utgår allenast under beredskaps- eller krigstjänstgöring.

En bestämmelse av motsvarande innebörd har intagits i 2 mom., i vilket föreskrives, att vad i 20 § — om hemortslön — stadgas skall gälla allenast när krigsavlöningsreglementet äger tillämpning.

Hemortslönen utgjorde enligt tidigare bestämmelser ett långtidstillägg, som värnpliktig efter viss tids beredskaps- eller krigstjänstgöring — 90 dagar — ägde uppbära utöver honom eljest tillkommande avlöningsförmåner. Genom beslut av 1945 års riksdag har emellertid i samband med antagande av nytt krigsavlöningsreglemente i hemortslönen inarbetats den månadslön, som enligt det tidigare krigsavlöningsreglementet skulle utgå till värnpliktigt befäl. Hemortslönen utgår enligt de sålunda antagna bestämmelserna (SFS 1945: 834) såsom befälslön (motsvarande den tidigare månadslönen) samt långtidslön (motsvarande den tidigare hemortslönen).

Med hänsyn till att beredskapsövning, som enligt 27 § 2 mom. värnpliktslagen kan åläggas värnpliktig utöver honom eljest åliggande fredstjänstgö-

ring, kan vara av ungefär samma karaktär som beredskapstjänstgöring, varunder krigsavlöningsreglementet äger tillämpning, har i 2 mom. intagits en föreskrift av innebörd, att Konungen äger förordna, att bestämmelserna om långtidslön skola äga tillämpning under tid, då värnpliktiga äro inkallade jämlikt 27 § 2 mom. värnpliktslagen.

Beträffande förslaget 3 mom. är följande att anföra.

Enligt 1 § 2 mom. krigsfamiljebidragsförordningen skall nämnda förordning, där Konungen ej annorlunda föreskriver, icke tillämpas å krigsfrivilliga, som avlönas enligt andra bestämmelser än de för värnpliktiga gällande. I 3 mom. i samma paragraf stadgas vidare, att Konungen må föreskriva, att bestämmelserna i förordningen med de inskränkningar, som finnas påkallade, skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga äro inkallade enligt 28 § 1 mom. värnpliktslagen.

I förslaget 3 mom. ha intagits bestämmelser av i huvudsak motsvarande innebörd. Vid bestämmelsernas formulering ha beaktats vissa av försvarets civilförvaltning och kammarrätten anförda erinringar av i huvudsak formell natur mot den utformning, som bestämmelserna erhållit i arbetsmarknads-kommissionens förslag.

Arbetsmarknadskommissionen har i ett andra stycke till sagda mom. föreslagit en bestämmelse av innebörd, att Konungen skall äga förordna, att medlemmar av frivillig försvarsorganisation, däri inbegripet hemvärnet, under tid då de enligt i kommandoväg meddelade bestämmelser deltaga i utbildningskurs eller övning skola, i den omfattning och under de villkor Konungen föreskriver, äga åtnjuta familjebidrag. Till motivering av förslaget har kommissionen anført följande.

Det föreslagna stadgandet är föranlett av det av särskilda utredningsmän inom försvarsdepartementet den 15 maj 1945 framlagda förslaget till bestämmelser om avlöning m. m. till värnpliktiga, vari jämväl föreslagits, att medlem av sjövärnsskåren under tjänstgöring vid flottan skall äga åtnjuta förmåner, som tillkomma värnpliktig av motsvarande tjänstegrad. Ett konsekvent genomförande av detta förslag fordrar nämligen, såvitt kommissionen kunnat finna, att under dylik tjänstgöring jämväl rätt till familjebidrag föreligger. Kommissionen har emellertid funnit lämpligast, att ifrågavarande bestämmelser få sådan utformning, att Konungen må förordna om att dylik rätt skall gälla för visst tillfälle samt att möjlighet gives Konungen att förordna om rätt till familjebidrag jämväl beträffande medlemmar av annan frivillig försvarsorganisation, däri inbegripet hemvärnet.

Frågan om avlöning till medlemmar av sjövärnsskåren har sedermera avgjorts genom kungörelsen den 21 december 1945 (nr 881) om värnpliktsavlönning, vari finnes ett stadgande av innebörd, att medlem av sjövärnsskåren under inkallelse till tjänstgöring vid flottan äger åtnjuta i huvudsak de förmåner, som enligt kungörelsen tillkomma värnpliktig av motsvarande tjänstegrad.

Även frågan om avlöning till medlemmar i andra försvarsorganisationer

har på senaste tid varit föremål för överbägande. Sålunda har 1945 års riksdag (prop. nr 379; rd. skr. nr 592) fattat beslut om de ekonomiska förmånerna till hemvärnsmän. Beslutet innebär såvitt avser kontant lön, att hemvärnsmännen under vissa förutsättningar äga uppbära daglön, varjämte i krig därutöver kan utgå försörjningsbidrag. I det av 1945 års hemvärnskommitté framlagda förslag, som låg till grund för propositionen, uttalades, att hemvärnsman i fråga om rätt att erhålla bidrag för sin familjs uppehälle under den tid han fullgjorde krigs- eller beredskapstjänstgöring icke borde vara sämre ställd än en värnpliktig, varför kommittén undersökte möjligheterna att göra krigsfamiljebidragsreglerna tillämpliga även å hemvärnsmän. Vid anmälan av nyssnämnda proposition anförde jag, att denna fråga syntes få bedömas, sedan de av kommittén berörda undersökningarna avslutats. Vad sålunda anförts föranledde icke erinran från riksdagens sida.

Vid anmälan av årets statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, punkt 67) har även upptagits till behandling frågan om avlöning till medlemmar i övriga frivilliga försvarsorganisationer. Därvid har föreslagits, att medlemmar av centralförbundet för befälsutbildning och lottaorganisationen under tjänstgöring vid krigsmakten skola äga uppbära daglön efter i huvudsak samma grunder som hemvärnsmännen. I samband därmed har jag beträffande ett av chefen för armén framlagt förslag om familjebidrag till sådan personal uttalat, att jag funnit det tveksamt, om familjebidrag överhuvud taget borde medgivas på detta område. Dels vore det i allmänhet fråga om kortare kurser, dels medförde tillämpningen av familjebidragssystem onekligen omgång i administrativt hänseende. I avbidan på den slutliga prövning av denna fråga, som syntes komma att ske i 1945 års försvarskommitté, kunde jag därför icke förorda ett avlöningssystem med familjebidrag.

I sitt utlåtande över arbetsmarknadskommissionens förslag till familjebidragsförordning har statskontoret anført, att spørsmålet om den ersättning, som borde utgå till medlemmar av frivilliga försvarsorganisationer, stode i så nära beroende av de resultat, till vilka 1945 års försvarskommittés undersökningar kunde leda med avseende å behovet av ett frivilligt försvarsarbete och organisationen av detta arbete, att nämnda spørsmål icke borde lösas förrän försvarskommitténs utredning förelåge. Allra minst borde det ifrågakomma att nu till avgörande upptaga principiella problem, såsom frågan om införande av familjebidrag för medlemmar av frivilliga försvarsorganisationer.

Försvarsväsendets lönenämnd har uttalat att, eftersom frågan huruvida och i vad mån medlemmar av hemvärdet och andra liknande frivilliga försvarsorganisationer skulle komma i åtnjutande av familjebidrag ännu icke vore avgjord, den av arbetsmarknadskommissionen föreslagna formuleringen syntes lönenämnden lämplig. Lönenämnden utginge härvid från att, i den mån fråga uppkomme om utfärdande av generella bestämmelser i ämnet, riksdagen komme att beredas tillfälle att yttra sig om grunderna för dessa.

Den av lönenämnden föreslagna anordningen har jag funnit lämplig, och i 3 mom. andra stycket har därför upptagits en bestämmelse av det innehåll

arbetsmarknadskommissionen föreslagit. Enär familjebidrag åtminstone tills vidare synes böra utgå allenast till sådana medlemmar av frivilliga försvarsorganisationer, som avlönas enligt de för värnpliktiga gällande bestämmelserna, bör bestämmelsen tills vidare, därest Kungl. Maj:t prövar så erforderligt, tillämpas allenast såvitt avser medlemmar av sjövärnsskåren. Beträffande övriga personalkategorier erfordras ytterligare överväganden, innan frågan om familjebidrag till dem kan slutligt avgöras.

4 mom. är likalydande med 1 § 5 mom. krigsfamiljebidragsförordningen.

2 §.

I gällande krigsfamiljebidragsförordning har beträffande de olika formerna av familjebidrag angivits, att bidrag endast må utgå om och i den mån behov därav föreligger. I förslaget har ett grundläggande stadgande om behovsprövning av familjebidrag intagits redan i 1 mom. av denna paragraf, d. v. s. under de allmänna bestämmelserna, där stadgandet i fråga rätteligen synes höra hemma. I anslutning härtill ha de särskilda bestämmelserna om behovsprövningen i 5, 7, 10, 11 och 14 §§ uteslutits. Däremot har bestämmelsen i 18 § angående behovsprövning av sjukbidrag ansetts böra kvarstå, enär denna jämväl angiver de vårdbehov m. m., för vilka sjukbidrag må utgå.

Andra stycket av samma moment är likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen (i dess lydelse enligt SFS 1945: 834).

Även 2 och 3 mom. äro likalydande med krigsfamiljebidragsförordningens motsvarande bestämmelser.

3 och 4 §§.

Dessa paragrafer äro, bortsett från några jämkningar av formell natur i 3 §, likalydande med motsvarande paragrafer i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om familjepenning och bostadsbidrag.

5 §.

I överensstämmelse med vad som anförts under 2 § har bestämmelsen i motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen rörande behovsprövning uteslutits.

6 §.

I 1 mom. av denna paragraf angivas de belopp, varmed familjepenning högst må utgå.

Familjepenning är enligt krigsfamiljebidragsförordningen dyrortsgraderad, varvid i fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp gäller den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen.

Arbetsmarknadskommissionen har icke föreslagit någon ändring vare sig i fråga om dyrortsgraderingen eller beträffande beloppens storlek.

Socialstyrelsen har emellertid ansett, att dyrortsgraderingen borde avskaffas, samt i denna fråga närmare anfört följande.

Det synes med skäl kunna ifrågasättas, om dyrortsgraderingen av familjepeningen är befogad, när utgifterna för bostad och bränsle tillgodoses i särskild ordning. 1943 års dyrortskommittés utredning angående dyrortsgrupperingen (SOU 1945: 32) har bland annat givit vid handen, att skiljaktigheterna i fråga om levnadskostnaderna på olika orter i betydande grad ha utjämnats under senare år och numera i väsentlig mån hänföra sig till utgifterna för skatter, bostad och bränsle. Genom familjepeningen skulle bland annat utgifterna för skatt bestridas, däremot icke de i regel mera betydande kostnaderna för bostad och bränsle. Om också olika landsdelar och ortstyper utvisa vissa differenser i fråga om de utgifter, som i det hela skulle täckas genom familjepeningen, äro dessa differenser, såvitt man kan döma av det tillgängliga materialet, dock icke mera av den betydelse, att de synas motivera en dyrortsgradering av familjepeningen. Det kan i detta sammanhang även erinras om att dyrortsgraderingen av folkpensionerna enligt socialvårdskommitténs förslag till lag om folkpensionering skulle borttagas utom vad beträffar vissa bostadstillägg. Enligt socialstyrelsens mening vore det på sin plats att avskaffa deras dyrortsgradering även för familjebidragen. De för de olika ortsgrupperna bestämda belopp, varmed familjepening skulle utgå enligt förslaget, borde sålunda ersättas med ett på lämpligt sätt för hela landet avpassat belopp.

För egen del finner jag vissa skäl tala för den av socialstyrelsen sålunda hävdade uppfattningen. Frågan torde emellertid icke böra upptagas till övervägande, förrän beslut fattas om slopande av dyrortsgraderingen beträffande folkpensioneringen. Den i förevarande moment intagna tariffen har i enlighet med vad sålunda anförts erhållit samma innehåll som motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen.

Till 1 mom. har i enlighet med arbetsmarknadskommisionens förslag fogats ett nytt stycke, vilket avser att för visst fall möjliggöra högre familjepening till värnpliktigs moder än som kan utgå enligt nu gällande familjebidragsbestämmelser. Till motivering härför torde jag få åberopa kommissionens skrivelse, i vilken i denna fråga anförts följande.

Vid såväl 1944 som 1945 års riksdagar framfördes motionsvis yrkanden om att värnpliktigs moder måtte i fråga om familjepening likställas med hustru i det fall, att hon förestode hemmet för den värnpliktige utan att denne i hemmet hade vård om minderåriga barn. Motionerna ha visserligen avslagits av riksdagen men i över motionerna avgivna utlåtanden hade riksdagens andra lagutskott uttalat viss förståelse för de framkomna förslagen. Jämväl under kommissionens hittillsvarande verksamhet såsom tillsynsmyndighet och senast vid det förut omförmälda sammanträdet med, bland andra, vissa familjebidragsnämndsrepresentanter, har framkommit, att behov föreligger att i vissa fall kunna utgiva högre familjepening till moder, som förestår hemmet åt ensamstående värnpliktig. Kommissionen har funnit ifrågavarande önskemål böra tillgodoses på så sätt att tillsynsmyndigheten må, när synnerliga skäl därtill äro, medgiva att för moder, varom nu är fråga, maximibeloppet skall vara detsamma som för hustru. Genom denna anordning vinnes bland annat en likformig tillämpning av stadgandet. Därest modern först efter det den värnpliktige erhållit order om tjänstgöring flyttat

till hans hem för att förestå detta, torde medgivande böra lämnas endast i undantagsfall.

Jag förutsätter, att bestämmelsen i enlighet med sin ordalydelse tillämpas med stor återhållsamhet.

2 och 3 mom. äro likalydande med motsvarande bestämmelser i krigsfamiljebidragsförordningen.

7 §.

I enlighet med vad som anförts under 2 § ha bestämmelserna i motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen rörande behovsprövning utslutits. På sätt kammarrätten föreslagit har även ur 1 mom. andra stycket av formella skäl utslutits krigsfamiljebidragsförordningens föreskrift rörande familjepenning till krigsfrivillig.

8 §.

Denna paragraf är helt likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen.

9 §.

1 mom. motsvarar 9 § 1 mom. krigsfamiljebidragsförordningen, enligt vilket författningsrum för bestridande av kostnaderna för bostad kan utgå bostadsbidrag för bostad, avsedd för familjemedlem, med vilken den värnpliktige vid tiden för inkallelsen sammanbodde.

Arbetsmarknadskommissionen har framhållit, att mot bestämmelsen anmärkts, att densamma hade en i vissa avseenden alltför snäv formulering, samt till belysande härav närmare anført följande.

Enligt dess lydelse skulle sålunda, om exempelvis under tiden för militärtjänstgöringen i den värnpliktiges äktenskap föddes ett barn och hustrun avlede, bostadsbidrag i fortsättningen icke kunna utgå för den värnpliktiges bostad, ehuru den värnpliktige i dylikt läge ofta har behov av bostaden icke blott för barnet utan även för husföreståndarinna. Motsvarande skulle gälla även om hustrun avlede och den värnpliktige gifte om sig. Om den värnpliktiges föräldrar erhålla sin försörjning genom mannens arbete och denne dör samt den värnpliktige under militärtjänstgöringen nödgas övertaga underhållet av modern, i samband varmed hon flyttar in i den värnpliktiges bostad, skulle ej heller bostadsbidrag kunna beviljas enligt förevarande stadgande.

För att bereda möjlighet till bostadsbidrag i dessa och liknande fall har kommissionen föreslagit sådan ändring av ifrågavarande stadgande, att bostadsbidrag skall kunna beviljas värnpliktig, som sammanbor med familjemedlem, dock att om den värnpliktige vid tiden för inkallelsen icke sammanbodde med familjemedlemmen synnerliga skäl kunna åberopas för rätt till bidrag. Med sådan inskränkning har kommissionen enligt de erfarenheter, som vunnits under tillämpningen av krigsfamiljebidragsförordningen, ansett fara för att den föreslagna uppmjukningen skall leda till missbruk icke föreligga. I detta sammanhang har kommissionen erinrat om att de allmän-

na grunderna för familjebidrag innebära, att behovet av bostad för familjemedlemmen i fråga skall vara föranlett av den värnpliktiges militärtjänstgöring.

Kammarrätten har anfört, att den föreslagna avfattningen av 1 mom. innebure icke blott en utvidgning av rätten till bostadsbidrag utan också i visst avseende en inskränkning. Enligt krigsfamiljebidragsförordningen förelåge, utan att särskilda skäl behövde vara för handen, rätt till bostadsbidrag för värnpliktig, som inginge äktenskap under tjänstgöringen, medan däremot den föreslagna lydelsen för sådant fall medgäve bostadsbidrag endast då synnerliga skäl förelåge. Vad som i detta sammanhang skulle förstås med synnerliga skäl syntes oklart. Enligt 1940 års krigsfamiljebidragsförordning hade bostadsbidrag i förevarande fall medgivits allenast under förutsättning, att det var fråga om bostad åt såväl hustru som barn eller adoptivbarn. Det syntes böra övervägas, om icke denna begränsning åter borde införas beträffande värnpliktig, som fullgjorde första tjänstgöring.

För egen del har jag funnit de av arbetsmarknadskommisionen föreslagna bestämmelserna i huvudsak lämpliga. Självfallet kan uttrycket »när synnerliga skäl därtill äro» lämna utrymme för olika tolkningar. Det får emellertid förutsättas, att familjebidragsnämnderna enligt de närmare anvisningar i ämnet, som böra utfärdas av tillsynsmyndigheten, tillämpa bestämmelsen på sådant sätt, att bostadsbidrag endast undantagsvis kommer att utgå för det fall att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen icke sammanbodde med vederbörande familjemedlem. Att, såsom kammarrätten föreslagit, beträffande vissa värnpliktiga återgå till de före 1942 gällande mera restriktiva bestämmelserna synes mig mindre lämpligt i betraktande av de erfarenheter, som lågo till grund för upphävandet av de tidigare bestämmelserna.

2 mom. har i förhållande till nu gällande lydelse omformulerats i det föreliggande förslaget, närmast i syfte att förtydliga föreskrifterna. Den föreslagna formuleringen avser två huvudfall, då bidrag för s. k. ungarbostad kan beviljas. I det första angivna fallet är det fråga om bostad, som den värnpliktige innehar vid inkallelsen till tjänstgöring och som han med betydande ekonomisk olägenhet skulle nödgas avstå, om han icke erhöle bostadsbidrag. Sådan olägenhet kan, enligt vad arbetsmarknadskommisionen framhållit, föreligga exempelvis, därest den värnpliktiges bostad är inrymd i av honom ägd fastighet och uteblivandet av bostadsbidrag skulle medföra att den värnpliktige nödgas frånträda fastigheten. I det andra fallet är bostadsbidraget avsett för att vid utryckningen bereda den värnpliktige en bostad, som han är i behov av, exempelvis för att kunna innehava viss anställning.

I 2 mom. har vidare intagits ett stadgande av innehåll, att värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd) icke utan tillsynsmyndighetens medgivande må erhålla bostadsbidrag för s. k. ungarbostad. Under tiden för krigsfamiljebidragsförordningens tillämpning å värnpliktiga, vilka fullgöra första tjänstgöring (motsvarande tjänstgöring), har bidrag för s. k. ungarbostad överhuvud taget icke kunnat beviljas värnpliktig, som

fullgör dylik tjänstgöring. Fall ha emellertid förekommit, då detta varit uppenbart oskäligt, och på grund härav har det ansetts påkallat att på sätt som föreslagits bereda möjlighet att i särskilda fall medgiva bostadsbidrags beviljande.

Enligt nuvarande avfattning av 3 *mom.* kan bostadsbidrag icke beviljas för mer än en bostad. Det kan emellertid under nu rådande bostadsbrist inträffa, att makarna icke kunna skaffa gemensam bostad utan var och en måste behålla den bostad vederbörande innehaft före äktenskapets ingående. För dylika fall kan det, särskilt om den sammanlagda kostnaden för makarnas bostäder icke överstiger den kostnad, som en gemensam bostad kan antagas skola ha betingat, vara motiverat, att bostadsbidrag efter medgivande av tillsynsmyndigheten beviljas för mer än en bostad.

10 §.

I enlighet med vad som anförts under 2 § har bestämmelsen i motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen rörande behovsprövning uteslutits. Paragrafen har även i övrigt undergått en redaktionell jämkning.

11 §.

1 *mom.* reglerar liksom motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen rätten till bostadsbidrag för flyttning.

Momentet har i enlighet med arbetsmarknadskommissionens förslag uppdelats på två stycken i samband med att däri intagits ett stadgande, att värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd), icke må utan tillsynsmyndighetens medgivande tillerkännas bostadsbidrag för flyttning till dyrare bostad eller för flyttning till annan ort. Erfarenheten har visat, att vissa sådana värnpliktiga äro benägna att, utan att godtagbara skäl kunna anses föreligga, låta familjen flytta till bättre och dyrare bostad eller att låta familjen flytta från den tidigare bosättningsorten till den värnpliktiges tjänstgöringsort, vilket senare förhållande särskilt förekommer, därest tjänstgöringsorten tillhör högre dyrortsgrupp än den tidigare bosättningsorten. Dylika opåkallade flyttningar böra såsom arbetsmarknadskommissionen framhållit icke föranleda bidrag för flyttningskostnader.

Ett av försvarsväsendets personalvårdsnämnd förordat förtydligande av den av arbetsmarknadskommissionen föreslagna bestämmelsen torde icke erfordras, därest närmare anvisningar rörande tillämpningen meddelas av tillsynsmyndigheten.

I enlighet med vad som anförts under 2 § har krigsfamiljebidragsförordningens bestämmelse i 2 *mom.* angående behovsprövning uteslutits.

12 §.

1 och 2 *mom.* i denna paragraf äro med en mindre jämkning av 1 *mom.* likalydande med motsvarande bestämmelser i krigsfamiljebidragsförordningen.

I 3 *mom.* första stycket har införts en kompletterande föreskrift av inne-

håll att hänsyn skall tagas jämväl till den värnpliktiges hustrus bundenhet av hyresavtal m. m. En redaktionell ändring har vidtagits i momentets andra stycke.

Ett nytt tredje stycke innehåller bestämmelser rörande maximering av bostadsbidragen för värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd).

Arbetsmarknadskommissionen har ansett, att man i fråga om dylika värnpliktiga icke borde räkna med högre bostadskostnad än som motsvarade hyran å orten för bostad om ett rum och kök, vilken kostnad således komme att utgöra bostadsbidragets maximibelopp, samt till stöd härför närmare anført följande.

Denna högsta bostadskostnad avses skola motsvara hyreskostnaden för en fullt modern bostad i orten; om hyreskostnaden skulle uppvisa växlingar inom olika delar av en kommun, bör vederbörlig hänsyn tagas härtill. Här-om förutsättes anvisningar skola meddelas av tillsynsmyndigheten. Skäl för den föreslagna begränsningen av bostadsbidragets storlek för ifrågavarande värnpliktiga är bl. a., att dessa värnpliktiga, vilka i regel äro i ålder av 21 år, i allmänhet icke torde ha möjlighet att före tjänstgöringens början hålla sig med dyrare familjebostad än nyss angivits och att de därför icke böra beredas möjlighet att hålla dyrare bostad under tiden för tjänstgöringen. Vidare har synts böra beaktas att, om bostadsbidrag skulle få utgå med högre belopp, de sammanlagda förmånerna för en värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring, kunna komma att överstiga vad som tillkommer fast anställt manskap i underbefälsställning och i vissa fall t. o. m. vad som tillkommer en fänrik på aktiv stat; till gift beställningshavare av det fast anställda manskapet utgår hyres- och ortstillägg, som är beräknat med hänsyn till normalhyran för familjebostad om ett rum och kök.

Kommissionen har vid framläggande av detta förslag icke förbisett, att det ur andra synpunkter är önskvärt att en familj kan få disponera större bostad än om ett rum och kök. Det bör emellertid beaktas, att det här rör sig om unga familjer och att bostaden under nu ifrågavarande tid skall utnyttjas endast av hustrun och eventuella barn, medan familjeförsörjaren själv endast undantagsvis utnyttjar bostaden under den tid han fullgör militärtjänstgöring. För undvikande av missförstånd må i sammanhanget framhållas, att hinder förutsättes icke skola möta för den värnpliktige att erhålla bostadsbidrag för bostad om mera än ett rum och kök, därest kostnaden för denna, exempelvis på grund av bostadens beskaffenhet, understiger den kostnad för en högvärdig bostad om ett rum och kök, som utgör bostadsbidragets maximibelopp.

Försvarsväsendets personalvårdsnämnd har funnit det tveksamt, huruvida den föreslagna begränsningen i fråga om bostadsbidragets storlek verkligen borde genomföras. Fall kunde givetvis inträffa, där den värnpliktige, som fullgjorde första tjänstgöring, redan före tjänstgöringens påbörjande bebodde en fullt modern lägenhet om två eller flera rum och kök. Åtminstone om han hade två eller flera barn syntes det knappast skäligt att begränsa bostadsbidraget till vad som svarade mot hyreskostnaden för en fullt modern lägenhet om allenast ett rum och kök. Det syntes nämnden därför erforderligt, att värnpliktig, vars familj — förutom hustru — utgjordes av två eller flera barn, skulle kunna komma i åtnjutande av större bostadsbidrag

än som svarade mot hyreskostnaden för ett rum och kök. Nämnden ville föreslå, att här ifrågavarande stadgande gåves sådan formulering, att i nyssberört fall, vilket sannolikt komme att tillhöra undantagen, bostadsbidraget ej finge sättas högre än som svarade mot hyreskostnaden för två rum och kök.

Kammarrätten har ansett, att den av kommissionen föreslagna bestämmelsen kunde komma att leda till svårigheter vid tillämpningen, varför det vore önskvärt, att stadgandet genom anvisningar av tillsynsmyndigheten förtydligades och kompletterades.

För egen del har jag funnit de av arbetsmarknadskommissionen anförda skälen för en begränsning av bostadsbidragets storlek för värnpliktiga, som fullgöra första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd), bärande. Då emellertid, såsom personalvårdsnämnden framhållit, de av kommissionen föreslagna bestämmelserna i vissa fall torde kunna leda till ur social synpunkt obilliga resultat, har i det överarbetade författningsförslaget intagits en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten i särskilt fall må medgiva, att bostadsbidraget bestämmes med hänsyn till hyran å orten för bostad om två rum och kök. Såsom arbetsmarknadskommissionen förutsatt böra närmare anvisningar i ämnet meddelas av tillsynsmyndigheten.

13 §.

1 mom. innehåller i likhet med motsvarande stadgande i krigsfamiljebidragsförordningen vissa bestämmelser rörande den tid, under vilken familjebidrag utgår.

För värnpliktig, som fullgör fredstjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, är dagen för tjänstgöringens början och för dess slut på förhand bestämd. Med hänsyn härtill föreslås, att den vid beredskaps- och krigstjänstgöring gällande rätten att bibehålla familjepening under fem dagar efter tjänstgöringens avslutande, därest tjänstgöringstiden uppgått till minst 30 dagar, icke skall gälla för ifrågavarande värnpliktiga. Skäl för att familjebidrag skulle utgå under nämnda fem dagar var, när bestämmelsen härom genomfördes, att den värnpliktige därigenom skulle beredas ersättning för eventuella resdagar i samband med tjänstgöringens början och avslutande, och därjämte, att man ville säkerställa att familjebidragsnämnderna hunne bliva underrättade om tjänstgöringens upphörande före nästa utbetalningstillfälle. Dessa skäl föreligga icke beträffande fredstjänstgörande värnpliktiga i vidare mån än då resan till respektive från tjänstgöringsorten tager i anspråk längre tid än inrycknings- respektive utryckningsdagen. Endast i sådant fall bör familjepening få utgå utöver tjänstgöringstiden jämte in- och utryckningsdagarna. Detta har tillgodosetts genom den föreslagna nya lydelsen av 1 momentets första stycke.

Bestämmelserna om bostadsbidrag i nuvarande första stycket av 1 mom. ha ansetts böra utgöra ett särskilt andra stycke.

I nuvarande andra stycket av 1 mom., vilket i förslaget utgör ett tredje stycke, har intagits ett stadgande, att sådan förlängd familjepening och för-

långt bostadsbidrag, som efter särskild prövning må beviljas efter krigs- och beredskapstjänstgörings upphörande, icke må beviljas efter fredstjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen i andra fall än då tjänstgöringen kommit att upphöra tidigare än som ursprungligen kunnat förutsättas, d. v. s. vid hemförlovning i anledning av sjukdom eller av annan särskild orsak.

I sista stycket av 1 mom. har efter ordet »krigslön» tillagts »(penningbidrag)». Det förutsattes alltså att, därest värnpliktig beviljas tidsbegränsad ledighet under fredstjänstgöring och därunder icke får komma i åtnjutande av penningbidrag, förlängt bidrag skall kunna beviljas, om särskilda skäl härför kunna anses vara för handen. Dylikt fall kan exempelvis föreligga, om den värnpliktige på grund av sjukdom i familjen beviljas ledighet, varunder han nödgas avstå penningbidraget. Familjebidrag under ledighet utan penningbidrag blir således, liksom nu enligt krigsfamiljebidragsförordningen gäller i fråga om ledighet utan krigslön, beroende av särskilt beslut av familjebidragsnämnden om att bidrag skall utgå jämväl under ledighetstiden.

I 2 mom. av denna paragraf har stadgandet om behovsprövning ansetts böra bibehållas, enär här är fråga om hänsynstagande till jämväl andra faktorer — exempelvis tjänstgöringstidens längd och möjligheten för den värnpliktige att erhålla civil utkomst — än som komma i betraktande vid den behovsprövning i fråga om familjebidrag under den värnpliktiges tjänstgöring, varom stadgas i förslaget 2 §.

3 mom. är likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om näringsbidrag.

14 och 15 §§.

I jämförelse med motsvarande paragrafer i krigsfamiljebidragsförordningen innebär arbetsmarknadskommissionens förslag den avvikelser, att såväl näringsbidrag för upprätthållande av näring eller rörelse som näringsbidrag för nedlagd näring eller rörelse göres beroende av tillsynsmyndighetens medgivande, när fråga är om sådant bidrag till värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd).

Kommissionen har till motivering för förslaget anfört följande.

Kommissionen har haft under övertvägande att föreslå, att dylika värnpliktiga överhuvud taget skulle uteslutas från rätten till näringsbidrag. För dylika ståndpunkt ha flera omständigheter ansetts tala. Det torde sålunda kunna förutsättas, att endast ett ringa fåtal av nu ifrågavarande unga värnpliktiga äro självständiga företagare. Vidare torde kunna befaras, att möjligheten till näringsbidrag till dessa värnpliktiga skulle kunna inbjuda till missbruk på så sätt, att en sådan ung värnpliktig skulle kunna övertaga ett jordbruk eller en affärsrörelse — exempelvis från sin fader — just med tanke på att under militärtjänstgöringen få näringsbidrag. Behov av näringsbidrag torde, åtminstone i allmänhet, icke heller föreligga, därest den värnpliktige icke har familj, och i dylika fall synes i stort sett behovet av bidraget kunna tillgodoses genom familjepening och eventuellt bostadsbidrag. Å andra sidan kunna

emellertid fall förekomma, där näringsbidrag är av synnerlig betydelse även för en sådan värnpliktig, varom nu är fråga. Som exempel kan nämnas, att en dylik värnpliktig efter faderns död övertagit ett jordbruk eller en affärs- eller hantverksrörelse. Särskilt när det gäller en affärs- eller hantverksrörelse kunna förhållandena vara sådana, att företagarens egen insats är av sådan betydelse att, då avlönad arbetskraft skall ersätta honom, rörelsen icke bär sig ekonomiskt. Om i dylikt fall den värnpliktige, på grund av bristande förmåga att täcka uppkommande underskott, nödgas frånträda en rörelse, som i och för sig och på längre sikt kan antagas giva honom och i förekommande fall hans familj, försörjning, skulle uteblivandet av näringsbidrag draga med sig ekonomiska förluster för den värnpliktige, som sträcka sig långt utöver tiden för militärtjänstgöringen. Ett annat skäl för att möjligheten bör hållas öppen för näringsbidrag även åt nu ifrågavarande värnpliktiga är att, om dessa värnpliktiga uttagas till befälsutbildning eller motsvarande förlängd tjänstgöring, rätten till näringsbidrag redan enligt nu gällande bestämmelser står öppen under den fortsatta tjänstgöringen, och det kan då med visst fog göras gällande, att dylik rätt i vissa fall skulle bli illusorisk, därest uteblivandet av näringsbidrag under första tjänstgöringen (tjänstgöringen i en följd) medfört, att den värnpliktige redan måst frånträda sin näring eller rörelse. Vid övervägande av samtliga synpunkter har kommissionen stannat för att, såsom nämnts, näringsbidrag bör kunna beviljas under förutsättning av tillsynsmyndighets medgivande. Genom denna anordning torde såväl missbruk kunna undvikas som skäligen anspråk på näringsbidrag kunna tillgodoses.

Jag biträder kommissionens förslag, vilket icke föranlett erinran i remissyttrandena.

16 och 17 §§.

Dessa paragrafer äro likalydande med motsvarande bestämmelser i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om sjukbidrag.

18 §.

Även denna paragraf är bortsett från en jämkning av formell natur likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om begravningsbidrag.

19 §.

Denna paragraf är helt likalydande med motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om hemortslön.

20 §.

1 mom. är i huvudsak likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen (i dess lydelse enligt SFS 1945: 834). Vissa i denna förordning upptagna tjänstegrader, vilka numera icke förekomma inom krigsmakten, ha dock utgått ur förslaget.

2 och 3 mom. överensstämma helt med motsvarande bestämmelser i krigsfamiljebidragsförordningen.

I 4 mom. av motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen stadgas, att den som blivit berättigad till långtidslön under krigstjänstgöring, som han därefter mot åtnjutande av värnpliktigs avlöningsförmåner fullgör efter eget åtagande eller såsom krigsfrivillig efter värnpliktens upphörande, skall vara bibehållen vid sin rätt till långtidslön. Då emellertid denna bestämmelse närmast läser taga sikte på det fall, att krigstjänstgöringen äger rum i nära anslutning till den tjänstgöring, under vilken rätten till långtidslön uppnåtts, har med hänsyn till numera föreliggande förhållanden i momentet intagits ett förbehåll av innebörd, att rätten till långtidslön bibehålles allenast därest Konungen ej annorlunda förordnar.

5 mom. är likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om skyldighet att taga arbete.

21 och 22 §§.

Dessa paragrafer äro likalydande med motsvarande bestämmelser i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om familjebidragsnämnd.

23 §.

Denna paragraf är av samma lydelse som motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen.

24 §.

Även denna paragraf är av samma lydelse som motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund har framhållit, att behov av särskild familjebidragsnämnd, sedan familjebidragsverksamheten minskats i samband med beredskapens avveckling, i det stora flertalet kommuner icke längre förelåge. När endast enstaka ärenden förelåge till behandling, bleve det långa uppehåll mellan sammanträdena, och vid dessa bleve det i huvudsak fråga om att godkänna av ordföranden redan vidtagna åtgärder. I samband med antagande av ny familjebidragsförordning borde fördenskull möjlighet öppnas att överlåta familjebidragsverksamheten på annat kommunalt organ utan avvaktande av mandattidens utgång för redan valda familjebidragsnämnder. Förbundets centralbyrå hade haft åtskilliga förfrågningar från landskommuner, som önskat slopa de särskilda familjebidragsnämnderna från och med ingången av år 1946, men eftersom uppdraget att vara ledamot i särskilda familjebidragsnämnder avsåge en tid av fyra år och bestämmelser om fyllnadsval funnes syntes någon förändring icke utan ändrad lagstiftning kunna göras under pågående mandattid.

Enligt vad jag inhämtat från arbetsmarknadskommissionen har detta spörsmål i många kommuner redan lösts på det sätt, att kommunerna, oaktat

mandattiden för ledamöterna i familjebidragsnämnden icke utgått, med tillämpning av 23 § krigsfamiljebidragsförordningen uppdragit åt annat kommunalt organ att vara familjebidragsnämnd, varvid den tidigare utsedda familjebidragsnämnden upphört att fungera. Då paragrafens ordalydelse icke synes utgöra hinder härför, torde särskilt stadgande av den av förbundsstyrelsen avsedda innebörden icke vara erforderligt.

25 §.

1 mom. är likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen (i dess lydelse enligt SFS 1945:764).

Även 2 mom. har erhållit samma lydelse som motsvarande moment i krigsfamiljebidragsförordningen.

26 §.

Denna paragraf är av samma lydelse som motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen.

Om familjebidragens bestridande m. m.

27 §.

I nuvarande lydelse av motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen stadgas, att betalningsskyldigheten för flyttningskostnad skall åvila utflyttningskommun (Stockholms stad). För den händelse att den värnpliktige icke åtnjuter familjebidrag i utflyttningskommunen är det emellertid opraktiskt, att denna skall behöva upptaga enbart frågan om flyttningskostnad. Det föreslås därför att, om den värnpliktige vid tiden för flyttningen icke åtnjuter familjebidrag, skyldigheten att utgiva bidrag för flyttningskostnaden skall åvila inflyttningskommunen.

28 §.

Denna paragraf är likalydande med motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen.

29 §.

I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen har i denna paragraf vidtagits den ändringen, att kommun äger av staten erhålla gottgörelse för familjepenning till annan än familjemedlem, som i 3 § a) sägs, med allenast 70 % av utgivet belopp.

30 och 31 §§.

Dessa paragrafer äro likalydande med motsvarande bestämmelser i krigsfamiljebidragsförordningen.

Besvär m. m.

32 §.

Även denna paragraf är likalydande med motsvarande bestämmelse i krigsfamiljebidragsförordningen.

33 och 34 §§.

I dessa paragrafer avhandlas vissa frågor rörande besvär över familjebidragsnämnds och länsstyrelses beslut i familjebidragsärenden.

Kammarrätten har framhållit, att enligt allmänna rättsgrundsatser ett beslut kunde verkställas först sedan det vunnit laga kraft. Därest sålunda länsstyrelse meddelade beslut om upphörande av eller nedsättning i ett tidigare beviljat familjebidrag och besvär över detta beslut anfördes av vederbörande, skulle i enlighet med dessa grundsatser familjebidraget utgå med det ursprungligen beviljade beloppet tills kammarrätten meddelat utslag i anledning av besvären. Om också avsikten kunde antagas ha varit, att länsstyrelsens beslut omedelbart skulle gå i verkställighet, hade denna avsikt dock icke funnit uttryck i kungörelsen. En föreskrift därom syntes därför böra göras avseende såväl familjebidragsnämnds som länsstyrelses beslut.

Med beaktande härav ha 33 och 34 §§ i förslaget kompletterats med bestämmelser med av kammarrätten angivet innehåll.

35 §.

Denna paragraf är likalydande med motsvarande paragraf i krigsfamiljebidragsförordningen.

Särskilda bestämmelser.**36—38 §§.**

Dessa paragrafer ha erhållit samma lydelse som motsvarande bestämmelser i krigsfamiljebidragsförordningen.

39 §.

I denna paragraf har hänvisning gjorts till samtliga de paragrafer, i vilka stadgas om medgivande av tillsynsmyndigheten såsom förutsättning för utgivande av bidrag.

Förordningens ikraftträdande.

Enligt förslaget skall den nya förordningen träda i kraft den 1 april 1946. Genom ikraftträdande senast nämnda dag kunna de nya bestämmelserna tillämpas å huvuddelen av arméns värnpliktiga, vilka inrycka till första tjänstgöring i början av nämnda månad. Från ikraftträdandet vid nämnda tidpunkt har dock undantagits 20 §, som innehåller bestämmelser om hemortslön (befälslön och långtidslön). Ifrågavarande bestämmelser synas nämligen icke böra sättas i kraft förrän det av 1945 års riksdag antagna krigsavlöningsreglementet träder i kraft eller långtidslönebestämmelserna ändock anses böra lända till efterrättelse. I anslutning härtill har föreslagits, att nuvarande freds- och krigsfamiljebidragsförordningar skola upphöra att gälla från och med den 1 april 1946, dock att 20 § krigsfamiljebidragsförordningen alltfört skall tillämpas å värnpliktiga, vilka äga uppbära avlöning enligt 1939

ars krigsavlöningsreglemente. Härmed åsyftas de värnpliktiga, vilka jämlikt lagen den 15 juni 1945 (nr 310) om inkallelse av värnpliktiga för avveckling av försvarsberedskap m. m. inkallats eller kvarhållits i tjänstgöring och som enligt nu gällande bestämmelser avlönas enligt nyssnämnda krigsavlöningsreglemente.

Vidare har i övergångsbestämmelserna intagits föreskrift om utgivande i särskilda fall av retroaktivt bostadsbidrag. Dessa bestämmelser äro i sak desamma som de, vilka på sin tid meddelades i samband med ikraftträdandet av 1940 års krigsfamiljebidragsförordning. Då den 1 oktober 1945 angivits såsom den dag, från vilken retroaktivt bostadsbidrag må beviljas, är anledningen den, att vissa värnpliktiga av 1945 års åldersklass påbörjade första tjänstgöring vid flottan och flygvapnet från dag i början av nämnda månad.

IV. Kostnadsberäkningar.

I sin förenämnda skrivelse den 19 december 1945 med förslag till ny familjebidragsförordning har *statens arbetsmarknadskommission* framlagt preliminära beräkningar rörande de kostnadsökningar, som kunna uppkomma vid bifall till kommissionens förslag. Kommissionen har i denna fråga anfört i huvudsak följande.

Då det framlagda förslaget är avsett att bereda de värnpliktiga, vilka nu hänföras under fredsfamiljebidragsförordningen, bättre familjebidragsförmåner, komma givetvis det allmännas utgifter för familjebidrag åt värnpliktiga att ökas vid ett genomförande av kommissionens förslag till ny familjebidragsförordning. Ökningen hänför sig emellertid uteslutande till nyssnämnda värnpliktiga, och det må erinras om att redan enligt nu gällande bestämmelser krigsfamiljebidragsförordningen i fredstid äger tillämpning dels å värnpliktiga, vilka fullgöra tjänstgöring senare än det år, varunder de uppnått 25 års ålder, dels ock å värnpliktiga, vilka fullgöra fortsatt tjänstgöring i anledning av uttagning till befälsutbildning (motsvarande utbildning).

Kommissionen har sökt bilda sig en uppfattning om huru stor kostnadsökningen kan beräknas bliva genom att till fredsfamiljebidrag omräkna det familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, som, enligt införskaffade uppgifter, nu övergångsvis utgår till i tjänstgöring vid Södermanlands pansarregemente varande värnpliktiga av åldersklassen 1944, vilka uppgifter avse 69 värnpliktiga. Härvid har framkommit, att skillnaden i kostnader mellan fredsfamiljebidrag och krigsfamiljebidrag rör sig om 19 ⁰/₁₀₀. Emellertid faller en del av kostnadsökningen å kommunerna, enär dessa förutsättas skola bidraga till familjebidrag, som utgivas enligt den föreslagna familjebidragsförordningen, medan kommunerna icke ha att lämna något bidrag till familjebidrag, som utgår enligt fredsfamiljebidragsförordningen. För nu ifrågavarande värnpliktsgrupp kommer därför statsverkets andel i den ökade kostnaden att stanna vid 11 ⁰/₁₀₀. Huru stor kostnadsökningen kommer att bliva i kronor räknat har icke kunnat i förevarande sammanhang fastställas, enär för en dylik beräkning erforderliga uppgifter icke funnits för kommissionen tillgängliga. Det må emellertid framhållas, att en jämförelse mellan å ena sidan de uppgifter, som inhämtats från nyssnämnda regemente, och å andra sidan befolkningsstatistiska uppgifter givit vid handen, att de värnpliktiga vid regementet äro gifta i avsevärt större antal än

som motsvarar den genomsnittliga äktenskapsfrekvensen för män i deras ålder. Av de värnpliktiga, som undersökningen omfattat, visade sig nämligen 8 % ha försörjningsplikt mot hustru, medan enligt befolkningsstatistiken endast 1,3 % av den manliga befolkningen i åldern 20—21 år äro gifta. Den totala kostnadsökningen för samtliga i tjänstgöring varande värnpliktiga måste därför i kronor uttryckt bliva förhållandevis mindre än vad som kan vilja framgå av den gjorda undersökningen. Kostnaderna för familjebidrag enligt den föreslagna förordningen komma vidare att bliva något mindre än enligt krigsfamiljebidragsförordningen, enär fredstjänstgörande värnpliktigas rätt till bidrag i vissa avseenden begränsats i den nya förordningen i förhållande till vad som gäller enligt krigsfamiljebidragsförordningen; exempelvis genom att hostadsbidraget för värnpliktiga, vilka fullgöra första tjänstgöring, maximerats till hyran för ett rum och kök.

Det förefaller med hänsyn till angivna omständigheter sannolikt, att kostnadsökningen vid genomförande av kommissionens förslag kommer att bliva något lägre än förut angivna 19 % och följaktligen även att för statsverkets del kostnadsökningen kommer att bliva mindre än 11 %.

Sedermera har kommissionen i skrivelse den 18 januari 1946 framlagt mera detaljerade beräkningar rörande familjebidragskostnaderna under nästa budgetår och därvid — under framhållande av att försvarsgrenarnas för innevarande budgetår anvisade anslag till familjebidrag, tillhoppa i runt tal 900 000 kronor, syntes vara beräknade efter ett belopp av 5 öre per tjänstgöringsdag för värnpliktiga — anfört i huvudsak följande.

Under beredskapsåren har krigsfamiljebidragsförordningen varit gällande å samtliga värnpliktiga — oavsett arten av den tjänstgöring de haft att fullgöra — och kostnaderna för utgivna familjebidrag ha avförts å anslag å förskottsstat för försvarsväsendet. Någon erfarenhet rörande storleken av de kostnader, vartill familjebidragen belöpt å de värnpliktiga, vilka varit inkallade för att fullgöra dem enligt värnpliktslagen i fredstid åliggande tjänstgöring, ha därför icke kunnat vinnas. Kostnaderna ha, synes det, allenast uppskattats.

I syfte att erhålla beräkningsgrunder för en uppskattning av medelsbehovet under familjebidragsanslagen för nästa budgetår har kommissionen, såsom tidigare anförts, låtit införskaffa uppgifter om vilka av de värnpliktiga, som nu fullgöra första tjänstgöring vid Södermanlands pansarregemente, erhålla familjebidrag. De sålunda erhållna uppgifterna ha därefter kompletterats genom införskaffande från vederbörliga familjebidragsnämnder av upplysningar rörande storleken av var och en av ifrågakvarande värnpliktiga tillkommande bidrag. Undersökningen har givit i huvudsak följande resultat.

Av regementets i tjänst varande 450 värnpliktiga, vilka sedan våren 1945 fullgöra första tjänstgöring, uppbära 69 familjebidrag, nämligen 36 för hustru och i vissa fall även för barn, 26 för fader eller moder eller för både fader och moder och 7 för barn, som är fött utom äktenskap. Beräknat på varje familjebidragsberättigad värnpliktig skulle kostnaden per man och dag uppgå till omkring 4 kronor vid tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen och till omkring 3 kronor 38 öre per dag vid tillämpning av fredsfamiljebidragsförordningen; av den uppgivna dagskostnaden enligt krigsfamiljebidragsförordningen faller nära 26 öre å kommunerna och återstoden eller något över 3 kronor 74 öre å statsverket. Beräknat på samtliga de i tjänst varande värnpliktiga blir familjebidragskostnaden per tjänstgöringsdag något över 61 öre vid tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen och nära 52 öre vid tillämpning av fredsfamiljebidragsförordningen. De sålunda framkom-

na kostnaderna per tjänstgöringsdag för varje värnpliktig överstiga alltså mera än tio gånger de till grund för innevarande budgetårs anslag lagda dagskostnaderna per tjänstgöringsdag, 5 öre.

Här må emellertid framhållas, att genomsnittskostnaderna för familjebidrag till värnpliktiga, vilka fullgöra första tjänstgöring, måste vara avsevärt lägre än vad som framkommit av den vid Södermanlands pansarregemente gjorda undersökningen. Detta har också bekräftats av andra familjebidragskostnadsuppgifter, vilka införskaffats från 39 familjebidragsnämnder, fördelade över hela riket och avseende något äldre värnpliktiga, vilka efter den 1 juli 1945 inställt sig till tjänstgöring för fullgörande av dem åliggande repetitionsövning och som under tjänstgöringen åtnjuta bidrag enligt freds-familjebidragsförordningen.

En närmare granskning av undersökningresultatet från Södermanlands pansarregemente har givit vid handen, att icke mindre än 8 % av ifrågakvarande värnpliktiga äro gifta, medan enligt befolkningsstatistiken antalet gifta män i åldern 20—21 år vid utgången av år 1942 motsvarade 1.3 %. Därefter kan, enligt inhämtad uppgift, någon ökning av giftermålsfrekvensen i nämnda ålder beräknas ha inträtt. Vidare har det visat sig, att det övervägande antalet av ifrågakvarande gifta värnpliktiga vid nämnda regemente vore hemmahörande i större och medelstora städer med följd att deras bostadskostnader och även familjepeningen bleve högre än för rikets kommuner i allmänhet. Slutligen har det också framgått, att de värnpliktiga i förvånansvärt stor omfattning bidroge till sina föräldrars underhåll. Med hänsyn härtill har en omräkning gjorts av kostnaderna. Beräkningen har därvid gjorts med hänsyn tagen till samtliga värnpliktiga, vilka äro tjänstgöringsskyldiga före det år, de uppnå 26 års ålder, och därvid har det befunnits befogat att räkna med att 2,2 % av dessa värnpliktiga äro gifta under tiden för sin första tjänstgöring och under första repetitionsövning, och att försörjningsskyldigheten mot föräldrar och barn, födda utom äktenskap, är i stort sett lika omfattande som det framgått av undersökningen vid Södermanlands pansarregemente; kostnaderna per bidragsberättigad värnpliktig har därjämte, i förhållande till vad som framkommit vid Södermanlands pansarregemente, ansetts kunna sänkas, enär, såsom tidigare framhållits, de bidragsberättigade vid nämnda regemente visat sig till övervägande delen vara bosatta i orter, där bidragen utgå med högre belopp än för värnpliktiga i allmänhet.

Vid den sålunda gjorda omräkningen har kommissionen kommit till det resultatet, att familjebidragskostnaden per tjänstgöringsdag för värnpliktiga i allmänhet under tid för fullgörande av första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd) och första repetitionsövning bör beräknas efter ett belopp av 24,5 öre, vilket belopp vid tillämpning av krigsfamiljebidragsförordningen eller den av kommissionen föreslagna nya familjebidragsförordningen borde fördelas så att 22,44 öre fölle å staten och återstoden — 2,06 öre — å kommunerna. Vid tillämpning av fredsfamiljebidragsförordningen för samma värnpliktiga skulle kostnaden under samma förutsättningar enligt kommissionens beräkningar komma att uppgå till 20,7 öre per tjänstgöringsdag.

För officersaspiranter (motsvarande) och värnpliktiga, som uttagits till fortsatt tjänstgöring (för utbildning till värnpliktiga underofficerare, officerare o. s. v.), har funnits lämpligt att räkna med särskild dagskostnad, och denna har ansetts böra sättas till 10 öre per tjänstgöringsdag. Undersökningen har nämligen givit vid handen, att dessa personalkategorier i avsevärt

mindre utsträckning än övriga värnpliktiga i samma ålder ha försörjningsplikt mot familj.

Vad därefter angår kostnaderna för familjebidrag till äldre värnpliktiga, har det icke varit praktiskt möjligt att nu införskaffa något material, på vilket en kostnadsberäkning kunnat grundas. I stället har kommissionen till utgångspunkt för beräkningarna tagit de kostnadsberäkningar, som återfinnas i propositionen 1942: 339 med förslag till krigsfamiljebidragsförordning. Efter viss uppräknig med hänsyn till bostadskostnadernas stegring har kommissionen ansett sig kunna räkna med en dagskostnad av 3 kronor. Med beaktande av att omkring 50 % av de värnpliktiga i åldern 27—28 år — vid tiden för andra repetitionsövning — och omkring 75 % i åldern 37—38 år — vid efterutbildningsövningen — äro gifta, har kommissionen räknat med att omkring $\frac{2}{3}$ av samtliga värnpliktiga uttaga familjebidrag under tiden för sin tjänstgöring. Statens kostnader för familjebidrag till nu ifrågasvarande värnpliktiga ha därför ansetts böra beräknas till 1 krona 83,2 öre per tjänstgöringsdag (statens kostnader ha beräknats utgöra 91,6 % av beviljade bidrag, d. v. s. $\frac{2}{3} \times 91,6$ % av 3 kronor).

Med dessa beräkningsgrunder ha kostnaderna för familjebidrag, på sätt framgår av en vid kommissionens skrivelse fogad bilaga, för försvaret i dess helhet uppskattats till 7 692 017 kronor vid genomförande av kommissionens förslag till familjebidragsbestämmelser och till 7 429 045 kronor vid bibehållande av nu gällande familjebidragsbestämmelser. Merkostnaden för genomförande av kommissionens förslag skulle alltså bliva 262 972 kronor.

Kommissionen har i anslutning till dessa beräkningar av kostnaderna, som så avsevärt överstiga de i riksstaten för innevarande budgetår beräknade, framhållit, att de givetvis vore i hög grad osäkra, då materialet för beräkningarna icke vore tillförlitligt och någon direkt erfarenhet av kostnaderna under fredstid icke finnes. Det kunde även framhållas, att undersökningen givit vid handen, att bidrag i vissa fall utginge med belopp, som kunde synas anmärkningsvärt stora, särskilt i vad gällde bidrag till föräldrar, och att detta bestyrkte behovet av att tillsynsmyndigheten för familjebidragsförfattningarnas tillämpning finge erforderligt antal befattningshavare för att kunna verkställa undersökningar hos familjebidragsnämnderna rörande deras sätt att beräkna bidragen. I några fall hade framkommit, att av länsstyrelse fastställt familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen vore högre än det bidrag, som skulle ha utgått, om familjebidragsnämnd i samma fall fått fastställa bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen. Detta tydde på att familjebidragsnämnd hade större möjlighet än länsstyrelse att avväga bidragen med hänsyn till föreliggande behov. Det kunde också framhållas, att kostnaderna för familjebidrag kunde beräknas bliva mindre, därest folkpensionerna komme att höjas, enär behovet av bidrag till värnpliktigas föräldrar därigenom nedginge. Blevde sysselsättningsmöjligheterna på arbetsmarknaden mindre, medförde detta, att de värnpliktiga i mindre utsträckning än för närvarande inginge äktenskap, och detta ledde också till minskade kostnader för familjebidrag. För närvarande syntes kostnaderna emellertid icke kunna beräknas till lägre belopp än dem som av kommissionen uppgivits.

Mot arbetsmarknadskommissionens senaste kostnadsberäkningar, vilka i samband med remissförfarandet varit tillgängliga för de myndigheter och sammanslutningar, som avgivit utlåtande över kommissionens förslag till familjebidragsförordning, har icke anförts erinran i något av remissutlåtandena.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av arbetsmarknadskommissionens senaste kostnadsberäkningar torde kostnaderna för familjebidrag åt värnpliktiga, även om de nuvarande bestämmelserna bibehållas oförändrade, högst avsevärt överstiga vad man tidigare räknat med. Att kostnadsberäkningarna tidigare varit så otillförlitliga sammanhänger, såsom arbetsmarknadskommissionen framhållit, med att samtliga familjebidrag under beredskapstiden redovisats gemensamt. Man har således icke ur anslagsredovisningarna kunnat särskilt utläsa kostnaderna för de värnpliktiga, som fullgjort normal fredstjänstgöring.

Självfallet äro även de beräkningar, som nu framlagts, tämligen osäkra, då de ju i huvudsak grundats på förhållanden vid ett enda förband, Södermanlands pansarregemente, och detta, såsom kommissionen framhållit, icke kan betraktas såsom representativt för förhållandena vid övriga delar av krigsmakten. Vad särskilt angår giftermålsfrekvensen bland de värnpliktiga har kommissionen ansett en kraftig reduktion av det procenttal, som framkommit vid Södermanlands pansarregemente, motiverad. Till komplettering av den av kommissionen verkställda utredningen har jag låtit infordra uppgifter från ett antal förband i olika delar av landet rörande giftermålsfrekvensen bland de värnpliktiga, som för närvarande fullgöra sin första tjänstgöring. Utredningen i ärendet är emellertid ännu icke slutförd. Det av arbetsmarknadskommissionen tillämpade procenttalet beträffande giftermålsfrekvensen bland dessa yngre värnpliktiga torde därför i brist på säkrare utgångspunkter få tills vidare godtagas.

Enligt arbetsmarknadskommissionens beräkningar skulle de sammanlagda kostnaderna för familjebidrag åt de värnpliktiga under nästa budgetår uppgå till omkring 7 430 000 kronor, därest nu gällande grunder för familjebidragen bibehölles. Vid bifall till kommissionens förslag skulle statens kostnader stiga med i runt tal 260 000 kronor, vartill skulle komma kommunernas kostnader, vilka uppskattningsvis kunna beräknas till 700 000 kronor. Kostnadsökningen synes, såsom jag redan i det föregående anført, icke vara av den storleksordning, att den bör utgöra hinder för förslaget genomförande.

Arbetsmarknadskommissionen har grundat sina beräkningar på det antal tjänstgöringsdagar för värnpliktiga, som tidigare angivits av de militära myndigheterna och legat till grund för anslagsberäkningarna i årets statsverksproposition. Då emellertid ett stort antal värnpliktiga, som enligt dessa beräkningar skulle fullgöra repetitions- eller efterutbildningsövning under nästa budgetår, med hänsyn till fullgjord beredskapstjänstgöring torde komma att befrias från sådana övningar, har jag låtit verkställa en förnyad kostnadsberäkning, i vilken detta förhållande beaktats. Enligt denna beräkning, vilken ännu icke helt slutförts, uppskattas statens kostnader för familjebidragen under nästa budgetår till omkring 5 200 000 kronor. Vid bifall till mitt i det

föregående framlagda förslag om ökat bidrag från kommunernas sida beträffande familjepenning i vissa fall torde kostnaderna komma att ytterligare minska. Familjebidragskostnaderna under nästa budgetår torde på grundval av nu föreliggande utredning kunna uppskattas till omkring 5 000 000 kronor.

Jag torde i annat sammanhang få återkomma till frågan om anvisande av medel för bestridande av dessa kostnader. I samband därmed torde jag få beröra förenämnda undersökning rörande giftermålsfrekvensen bland de värnpliktiga vid vissa förband.

Departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna av departementschefen framlagt förslag till *förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordning)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Per Kourtzman.